పిఠాపురము

శ్రీ విద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల

1930—2.

పీఠిక

విద్యార్థుల కుపన్యాసరూపమున విషయమును బోధించుటకంటెఁ గథారూపమున బోధించుట సులభముగానుండును. అట్టికథలను గ్రొత్తగ వ్రాయుటకంటెఁ బూర్వకవుల కావ్యములలోని కథలను బోధించుటవలనఁ గావ్యగుణమునం దధిక గౌరవము గలుగఁగలదు. కావునఁ బూర్వకవులగ్రంథములలో నుండి మిక్కిలి నీతికథలు విద్యార్థుల కధికోపయోగకరంబులుగా నుండునని యెంచి యేర్చి కూర్చి ప్రకటించితిమి. విద్యాధికారులు మాయుద్యమము నాదరింపవలయునని కోరుచున్నాము.

ప్రకాశకులు.

విషయసూచిక

నీతికథావల్లరి

ప్రథమభాగము.

౧ చదువుకొన్నమూర్ఖుఁడు.

క. గార్గ్యుఁ డనువిప్రుఁ డొకరుఁడు
దుర్గారాధనముఁ బెక్కుదొసఁగులఁ బడుచున్
దుర్గాటవిలోఁ జేయ ని
ర్గళగతిఁ దన్నుఁ జూచి యాయంబికయున్. 1

క. వర మడుగు మనిన మ్రొక్కుచు
సరభసముగు కాంక్షతోడ సంజీవని ని
ర్భరకరుణ నాకొసఁగుము
పరమేశ్వరి యనినఁ గొన్ని పచ్చియాకుల్. 2

చ. తలఁచినమాత్ర నాత్మకర
తామరసంబున నున్న వాని ని
మ్ములఁ గృపసేసి వీని రస
ముం బుఱ్ఱపైఁ జిలికింపఁగా శవ

మ్ములకును బ్రాణముల్ గల్గ,
ముందటిరూపము వచ్చి తేజముం
బలమును జెంది పూర్వగుణ
భంగిఁ జరించుట కల్గు నెల్లెడన్. 3

క. ఎండవు తఱుగ వచుచు నిడి
చండిక పొడఁగానరాక చనుటయు మదిలోఁ
నిండిన సంతసమున వి
ప్రుం డవికొని యాత్మపురము తోవనాకరుఁడున్. 4

చ. చనునెడ నిర్మనుష్య మగు
చక్కటి వప్పనుగాన నెండిపో
యిన యొకపుండరీకశవ
మిూరము వెల్పల నున్నఁ జేరఁగాఁ
జని తనకన్నయౌషధము
శక్తి నిజంబుగఁ జూడ నెంచి చే
త నలఁపి యాకులం బసరు
దానిపయిం బిడిచెం గుబుద్ధి యై. 5

చ. పిడిచిన నేమిచెప్ప నతి
భీకరమస్సహాపుండరీక మ
ప్పుడ తన నిద్ర మేల్కనిన
పోలిక ప్రమోగుచు బిట్టు లేచి యు

వ్యాఘ్రఁ గఁగువిప్రుఁ గూయిడఁగఁ
జేసి మృతుం బొనరించి మ్రింగె మే
ల్పడసియు బుద్ధిచాలనియ
భాగ్యులు తత్ఫల మందసేర్తురే.

క. మఱియ కళాకృషిబీజము
మఱియ తనఫలప్రదక్షమాజము తలఁపన్
మఱియు చెలి మఱియు చుట్టము
మతిహీనులు చూడ మొఱకుమ్రాఁకులు ధాత్రిన్. 7

---

౨. పోరునష్టము.

క. నర్మదతటమున హింసా
కర్మం బారు తెలియఁగకుండఁ గాఁపుర ముండున్
ధర్మమునఁ జరించు కపట
ధార్మిక మొక్కపులి యొక్కతఱుకుంజమునన్. 1

వ. ఇట్లు వర్తింపుచుండ నొక్కనాఁ డవ్వనంబున మృగంబు
లెల్లఁ బెద్దయు సన్నుతిమ్మ్యఁ బరిపాలించుట పేఁడెన నది
యును హింసాధర్మంబున దంషేవం బొనరింపంగాని న్యా
[illegible] నిమ్మన్న [illegible] బుభంగి శిక్షిం

పంగులవాఁడ ననియె నవ్విధం బ్బు జెల్లుమండ నొక్క-
నాఁడు. 2

క. ఒక్కయెడం దమలో నొక
బొక్కకు వా దడిచి శశకముఁ గపింజలముం
గ్రుక్కఁసఁ బఱతెంచి పులికి
మ్రొక్కుచు నిజవాద మిరువురుం జెప్పఁటయున్. 3

వ. ఆవ్యాఘ్రంబును వానితోడ. 4

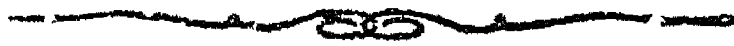
గీ. ముదిసినారమ్ము కానము మున్నుపోలె
శ్రవణములు దూరమును వినుశక్తి లేదు
కదియఁ జనుదెంచి చెప్పుఁడు కార్యమనుఁడు
నవియుఁ దేకువతాలి డాయంగ నదువ. 5

క. ముందటికాళ్ళం గొని యా
కుందేలుం గైదుఁ బట్టికొని గొంతుక నం
దండ కఱచి భక్షించి య
మందప్రీతిఁ బులి శౌర్యమత్తమై యుండెన్. 6

క. అలఁతు లగుకార్యములు ఘన
ములుసేసి చలంబుపేర్మిఁ బోరఁగ నది రా
జులచెవులఁ బడ్డ నిరువెఱఁ
గులవారికిఁ ఇల గీడగుట సందియమే. 7

---

3. అకారణకలహము, ఆత్మవినాశము.

క. ధరణిపయి లాటనరపతి
పురిఁ దేనియ నమ్మకొఱకు బోయలపల్లెం
జరియించుచుండువాఁ డొక
పురుషుం డది యొక్కకలశమునఁగొని కడఁకన్. 1

వ. అరిగి యానగరంబున నొకసన్నపు వీథియందు. 2

ఉ. తేనియకుండ మోచికొని
దిక్కులు నాలుగు బిక్కచూడ్కి నే
దేనియుఁ జూచుకొంచు నొక
యేనిక కట్టెదుటన్ మదాంధమై
రా నచటం దొలంగెడు పు
రంబుజనంబును జూచి భీతుఁ డై
దానును నుత్తరించుచుఁ బ
దంబులు తొట్రుపడంగఁ బాఱుచున్. 3

గీ. వడఁకుఁ గొని నిలువఁ ద్రొక్కని యడుగు కొంత
జాఱి మ్రొగ్గతిలంబడఁ బాఱుటయును
నిండి మూఁపునఁదాల్చిన కుండ తొలఁకి
యొలికె మధుబిందు వొకకొంత యుర్విమీఁద. 4

సీ. ఆతేనెబొట్టున కచట నీఁగలుముసి
 రిన వానిఁ బట్టంగ నవి కడంకఁ
జేరె నచ్చటి కొక్క చెలఁది, యాచెలఁది మ్రిం
 గిన బల్లి నొకపిల్లి దినియె, నంత
నాపిల్లిఁ గఱచె రాజాధీన మగువేఁట
 కుక్కయొక్కటి, దానిఁ గోప మడరఁ
బొడిచె బిడాలంబు, నొడయనినగరికు
 క్కలవారు చంపిరి కడఁగి దాని

గీ. దాని వాడవారు తవిలి చంపించిరి
కుక్క, నంతఁ గినిసి కుక్కవేఁట
కాండ్రు రంద ఱేఁగి కత సవిస్తరముగ
నృపతితోడఁ జెప్ప నృపతి యలిగి. 5

మ. తగ వూహింపక యూరివాడప్రజలం
 దాఁ జంపఁగాఁ బంచినన్
జగతీవల్లభుఁ డైననేమి యని యు
 త్సాహించి సన్నద్ధులై
నగరం గొల్వనివార లొక్కదెసనై
 నానాయుధోపేతులై
తెగి భూపాలకసేనఁ దాఁకిరి మహో
 ద్రేకంబుతో నార్చుచున్. 6

ఉ. రెండుతెలుంగుమూఁకలును
        రిత్తకు రిత్త చలంబుపెంపునన్
భండన ముగ్రభంగుల నొ
        నర్పఁగఁ బెక్కులు ద్రెళ్లెఁ బీనుఁగుల్
కండలుఁ బ్రేవులుం గలసి
        కాలువలై యెసలారె నెత్తురుల్
కుండలచారుమస్తములు
        కుప్పలుగట్టె పురంబువీథులన్. 7

వ. అట్లగుటం జేసి. 8

క. కడుసన్నపుఁగార్యము నె
క్కుడురోసముతోడఁ బెనఁగి కుమతులు మాహాత్మ్యం
బుడుఁగక పెద్దయు సేగిం
బడుదురు మది లాటనృపతిపౌరులు వోలెన్. 9

౮. దుర్జనుని దూరము చేయవలయును.

సీ. ఒకపర్వతముమీఁద నొప్పెడుకొలనిలో
        నంచలు కొన్ని యిచ్ఛానువృత్తిఁ
బగ లెల్ల విహరించి భానుఁడు గ్రుంకంగఁ
        బాపాత్సులకుఁ జేరఁ బ్రాకిరని

యున్నతోన్నతమగు నొకగండశిలయందు
రే లెల్ల సుఖలీలఁ గ్రాలుచుండు
నట్లుండఁ దద్గ్రిహణాపేక్ష నొకబోయ
తెంకిపట్టరసియుఁ దేఱిచూడ

గీ. లేక యరిగెను నొకనాఁడు కాక మొకటి,
ప్రొద్దుగ్రుంకిన నచటుగాఁ బోయిపోయి
ఖగనినాదము విని వానిఁ గదియవచ్చి,
యుండుటయు దానిఁ గని హంసయూథ మెల్ల. 1

ఉ. ఎచ్చటనుండి యెచ్చటికి
నేఁగెద వేమి ప్రయోజనార్థమై
యిచ్చట నిల్చి తీవనిన
వేఱి తినంజని కుక్షినిండఁగాఁ
జెచ్చెర నుక్కుపట్టునకుఁ
జేరఁగబోయెడి ప్రొద్దులేమి నా
కిచ్చట నుండఁగా వలసె
నిట్టిది నావిధమంచుఁ జెప్పివన్. 2

క. అనుఁగాక నిలువు మని హం
సగణం బంతయును బలుక సంకటపడుచున్
సుగుణుఁడు మతిమంతుం డను
తగ వెఱఁగినయంచ యొకటి దా నిట్లనియెన్. 3

గీ. సభము వెంగిళ్లు దీనిభోజనము కూరిర
మిట్టి యెగ్గులు వేయును నేల చెప్ప
ఖగములందుఁ జంఢాలుఁడు కాకమనుట
కడుఁబ్రసిద్ధంబుగాదె యోనాడు వృవినదె. 4

క. వల దీరే యిది మనకడ
నిలిచినఁ గీడొందు మనల నేఁ డెల్లిటిలో
పలఁ జేరకున్నఁ గాలము
తలనైనను జేరు నింత తథ్యము సుండీ. 5

వ. అనుటయుఁ గార్యం బెఱుఁగ నితరుణమరాళములు కొన్ని యమ్మతిమంతునుద్దేశించి. 6

గీ. ఇంతవల్దువాద మీకాకి యొక్కటి
యొక్కరాతిరిచట నున్నమాత్రఁ
గీడు సేయ ననుచుఁ గీనువగొట్టుట
యిద్ది వెఱపు గాక యెఱుక యగునె. 7

క. పెక్కులు బుద్ధులు గఱచిన
నెక్కుడు భయమనుట నిక్కమింక బహూక్తుల్
తక్కు మిదియుఁగా కిది తా
నెక్కడికిం బోవుఁ దిమిర మిప్పుడు రాఁగాన్. 8

క. అని పలికి దాని నుండం
బనిచి యభీష్టంబు లైనఫలములచే భో

జనమొనరింపఁగ నుండఁగఁ
దనయిమ్ముల వాయసంబు దగ నివసించెన్.

వ. ఇట్లు వసియించి. 1

సీ. అచల రెట్టఁబెట్టి యరోఁడయము గాఁగఁ
దడయకరిగెనంత దాని రెట్ట
శిలలసంధిఁ బొంద మొలచె నం దొకవట
భూజఫలములోని బీజముండి. 1

మ. అది నానాఁటికిఁ జేర్చి శాఖల విహా
యస్స్పర్శ మై యుండఁగాఁ
బది యేండ్లం జనునంత నూడలు కడుం
బల్వారి వర్ధిల్లుచుం
గదిసెన్ వచ్చి యధిత్యకాతలమువం
కన్ మాఱినఁదాఁ బ్రాఁకి య
భ్యుదితానంది కిరాతుఁడొగ్గె నురు లా
భూజంబునం దెల్లెడన్. 12

చ. ఉరులు కుజంబునం గలయ
నొగ్గి నిషాదుఁడు చన్నమీఁద భా
స్కరుఁ డపరాద్రిఁ జేరె జల
జాతవనంబులఁ గ్రీడ మాని స
త్వరగతి మీఱి మీఁదికి సి
తచ్ఛదముల్ చనుదెంచి యాఁగి పా

గురికలఁ జిక్కి యన్నియును
గుందుతఱిన్ మతిమంతుఁ డిట్లనున్. 13

మ. మన కీపాటులు వచ్చెఁ జూచితిరె నా
మాటల్ వృథాహంకృతిన్
వినఁగా నొల్లక యల్లరాత్రి ఇచటన్
మీరెల్ల వాదాడి యుం
చిన యాకాకము రెట్టలో మొలిచి హె
చ్చెం జూవె యీమఱ్ఱి డి
గ్గిన యాయూడలఁ బ్రాఁకి కాదె మన కొ
గ్గం బోయఁ డీజాలమున్. 14

క. తగువానిపలుకు సేయుట
తగ వెఱుఁగక యడిచిపడమి తమవారలతో
సగుణత్వము గొను టుత్తము
లగుణము లటు గామి యధములగుణము లరయన్. 15

చ. అనవుఁడు నంచ లిట్లను మ
హాత్మ భవత్ప్రతిభావిలంఘనం
బున మన కిట్టికీడిపుడు
పుట్టె నుపాయము కల్గెదీనిఁ బా
పనలవియేనిఁ బాపి హిత
బంధుల నిన్నునుఁ గాచికొమ్ము నీ

పనిచినయట్లచేసి భట
భావముఁ బొందెద మెల్లవారముఁ. 16

వ. అనుటయు మతిమంతుం డిట్లనియె—పరస్పరవశ్యు లగు బంధువు లాపద గడవవచ్చు నింకనైన మదీయవచనంబు లంగీకరించెద రేని వినుం డని మతిమంతుం డిట్లనియె. 17

సీ. కంఠమూలంబునఁ గదిసినయీయురు
లూడిచికొనిపోవు యుక్తి లేదు
గాని చావక యుండఁ గల దుపాయం బైక
మత్యంబు గలిగిన మనకు నెల్ల
నెట్లన్న నిజ్జాల మొడ్డినవేటకాఁ
డే తెంచు నిందుకు వే తడయక
యప్పుడు మన మెల్ల నపగతప్రాణుల
కరణి నుండినఁ జాలు; నురులఁ బాపి
గీ. చచ్చినవి యున్న యని తాను జంపు టుడిగి
వటముక్రింద నన్నిటి దిగవైచు వాఁడు
డిగ్గ నరుదెంచుతఱిఁ గని దిగ్గనంగఁ
బాఱిపోద మెవ్వరమును బట్టువడక. 18

వ. అనుటయు సంతసిల్లి మరాళంబు లన్నియు నిది లెస్స మతం బని నిశ్చయించి యమ్మతిమంతునుపదేశంబున నట్లయుండునంత. 19

గీ. వేగుటయును వచ్చి బోయ యవ్విహగయుగ్మ
మున్నచందంబుఁ గనుఁగొని యుల్ల మలరఁ
గెడసినవి పుల్గు లురులచే మెడలు బిగిసి
యనుచు వల యెక్కి డిగవైచె నంతవట్టుఁ. 20

క. ఒకఁడొకఁడు డిగ్గవైవఁగ
సకలంబును బోవు గట్టి సంభ్రమమున ని
ల్వక చనె మతిమంతుఁ డొకఁడు
నొక కడపటిశాఖయందు నురి నురిడంగన్. 21

గీ. అతనిరాకఁ దలంపక యధికభీతిఁ
బోవుటయు ఱిచ్చవడి ముండ్లపులుఁగు లకట
మోసపుచ్చెర నన్నని డాసి బోయ
యలిగి మతిమంతుమెడ బిగ్గ నులిమి చంపె. 22

క. మతి ధృతి లేనివెడంగుల
మతి గలిపినసుమతికిం బ్రమాదము వచ్చున్
మతి గలిపిన మతిమంతుఁడు
సితచ్ఛదోత్కరముచేతఁ జెడ్డవిధమునన్. 23

క. మతిమంతుం డవ్విధమున
హతుఁ డయ్యెం దక్కఁగలుగు హంసలు దుఃఖా
యతనంబు లయ్యెఁ దముఁ గు
త్సితకాకం బొక్కరేయి సేరినకతనన్. 24

---

౫. క్రూరు లెప్పుడును కృతఘ్నులే.

శా. లీలానిర్జితసర్వజంతు వన బ
ల్మి౯ శేపుకొన్నట్టి శా
ర్దూలం బొక్కఁ జరన్మృగంబు నొకచో
దుర్దాంతమై వేసి త
త్కీలాలం బది మున్ను గ్రోలి యుదరో
ద్దీవ్యద్బుభుక్షానల
జ్వాలల్ తన్నణఁపంగఁ దచ్ఛితమాం
సం బొంది భక్షింపఁగ౯. ౧

ఉ. కోఱలసంధి నెంపముకలు
గ్రుంకిన నంత దినక్రమంబునన్
మీఱిన నొవ్వి భుక్తిఁ గొన
నేరక యానవగహ్వరంబునం
గాఱెములాలతోడఁ బులి
గ్రిచ్చుట లోఁబడియుండ గ్రామునిపైఁ
గూఁటినవంత నొక్కఁ ద్రుమ
కుట్టవిహంగము దాని కిట్లనె౯. ౨

ఉ. నొవ్వి యలంపఁ గూసెదవు
న్నో దొకమాఱును మాఱును వేఁడుకో
తివ్వలు నాలుఁ జిక్కినను
నెప్పిడఁగ జెప్పు తరక్షునాథ నీ

కివ్విధ మైనయాపదకు
నేదికతంబు విన్నాత్ర శక్యమౌ
యెవ్వగి నెట్లు సేయుదు వి
హీనమతిం బ్రతికింపఁ గైనచోఁ. 3

క. అనుటయు దానికిఁ జెప్పెం
దనపొందిన వేధ్ఫలి; యిదాఁటోపాయం
బునఁ దీనిఁ బుత్తు నేమే
లొనరించెద వని విహంగ మయ్యెఁ బలికెన్. 4

చ. అనవుడుఁ జిత్రకాయము ప్రి
యంబున నట్టిద యేని నొక్క మే
లని మితి సేయ నేమిటికి
నాప్తసఖుండుగ నిన్నుఁ జేసి యే
వనమున నేమిజంతువు న
శారణఁ జంపిన మాంసఖండముం
గొను మని యిత్తు నేహితముఁ
గోరినఁ జేయుదు నీకు నెచ్చెలీ. 5

క. నావుడుఁ బెద్దయు విప్పగ
నీవదనముఁ జెఱవు మనుచు నియమించి దురం
తావిర్భావితనాహాస
మై విహంగం బిడఁ జొచ్చె నతినిపుణతతోన్. 6

సీ. దంష్ట్రికలు పాదమునఁ గొని తన్ని సంధి
నున్న యెముకను సంచున నూఁదిపట్టి
పాపి కదలించి పెకలి యాపక్షి యధిక
వేగమునఁ బులివాఁగడ వెడలిపోయి. 7

క. ద్రుమశాఖ నెక్కి యెముకను
నుమిసినఁ బులినోరు నొవ్వియుడిగి మఱి దిన
క్రమమునఁ బుండాఁజిన నొ
క్కమహామృగమును వధించికొని యొకనాఁటన్. 8

క. సమలంగా నచ్చోటికి
ద్రామకుట్టము వచ్చి కట్టెముట నిలిచి మృగో
త్తమ నాభుక్తికిఁ దగుమాం
సము నెట్టము పలుకుడు మృదువచనములు నాతోఁ. 9

వ. అని పలుకుటయు. 10

క. నీ చెవ్వరు మాంసం బే
లా వలసె నీకు నేను లంచము నెట్టఁగా
నివు పుటఁగ వే మృగపతి
నావచనమ్ములఁ బ్రయోజనము నీ కేలా. 11

క. అనవుఁడు నెఱుఁగవె నన్న వ
దనకుహరములోనఁ జొచ్చి దౌడలయెడ నా
టినశల్యముఁ బెఱికిన చెలిఁ
జను నే నను మఱవ నీకు శార్దూలపతీ. 12

వ. అనుపలుకువిని నవ్వుచునది యాద్రుమకుట్టంబుతో నిట్లనియె.

గీ. కాయ లుడిపోయినట్టి వృక్షంబు[illegible]
యెల్లఁ గడచిన ధేనువు నేఱుఁ గ[illegible]
నతఁడుఁ గార్యమ్ము దీర్చినయతఁడు నప్పు[illegible]
కాని యాదరణీయులు గారు పిదప. 14

వ. అది యెట్టిదనిన వినుము. 15

మ. విపినాంతర్వనసస్త్రఘాతుకుఁడవై
విఖ్యాతకృత్యుండవై
కృప యొక్కింతయు లేని నావధనముం
గ్రీవారతిం జొచ్చినం
గుపితత్వంబున [illegible]
కుం గ్రమ్మఱం గల్గునే
యుపకారం బవ నింతకంటె మఱియుం
గొం డెద్ది యూహింపుమా. 16

వ. అని యిట్లా వ్యాఘ్రింబు ప్రలాపింప నప్పటికిం జేయునది
లేక ద్రుమకుట్టంబు తొలఁగిపోయి యాత్మగతంబున. 17

క. ఇలపైఁ బాదాహతమై
తలవట్టెడు నెగసి ధూళి; తా నొకరుచే
నలఁపఁబడి వానిఁ దొడరం
దలకిన యచ్చేటికంటెఁ దక్కువ కాఁడే. 18

మ. అని చిత్తంబునఁ దెంపుఁ జేసికొని గో
ష్ఠాధిష్ఠమై పొంచి కీ
డొనరింపం దఱి వేచి యుండి విహగం
బొక్కింత యాలస్యమా
నిన శార్దూలముకన్ను ముంబొడిచి పు
ణ్యభూతసంతోషమై
చని భూజాగ్రముఁ బొందె యిట్లనియె హా
స్యప్రౌఢవాక్యంబులన్. 19

క. వింటే మృగమా పోయిన
కంటికి వగవకుము రెండుకన్నులు పోలియుం
గొంట యుడుగుటకు నొకక
న్నుంటకు సంతసముఁ జెందు టుచితము నీకున్. 20

క. అని పలికి యది నిజేచ్ఛా
జనుటయు నయనంబునొవ్వి సైఁపక పులి య
వ్వన మగ్రిపన్ వాపోవుచుఁ
దనదు కృతఘ్నత్వమునన తా హతమయ్యెన్. 21

వ. కావున. 22

క. బలహీనులనుచు ధీమం
తుల కెగ్గులు సేసి పొందుదురు కీడు మహా
బలులయ్యు ప్రమాని పోటుం
బులుఁగుఁ బరిభవించి పెద్దపులి చెడ్డక్రియన్. 23

౬. అల్పు లుపకారులనే యవమానింతురు.

క. కోసలదేశంబున ధా
రాసుతుఁ డనఁగాఁ గలండు రాజతఁడు నయ
వ్యాసంగము ధర్మంబున్
బాసి చరింపంగఁ దొడఁగెఁ బ్రజలు వలంకన్. 1

క. ఆ రాజు సేయు నగ్గలు
కారణముగ జనపదమునఁ గఱవగుటయు మను
ష్యారాష్ట్రంబు విడుచు నా
ధారమ్ముగ నుండు కాకితండం బెల్లన్. 2

వ. ఒకయెడం గూడుకొని. 3

క. ముంగిళ్ల నెంచుప్రులు గా
నంగఁబడవు గలుగుపట్టునఁ గాపురసం
బెంగిలి మెతుకులు చల్లుట
యుం గలుగదు మున్నవోలె నుర్విం దలుపగన్. 4

క. కడు బలు విడవే రిచ్చుటి
వెడమాయపుటాస లెల్ల వేగ విడిచి యొం
డెడ కరిగి నేరిచినక్రియఁ
గడుపులు రక్షించుకొనుట కార్యము మనకున్. 5

వ. అని కాకుల్ తమ దేశమున్ విడిచి భు
ర్వ్యకాంతస్థ సందేనియుం

జనుఁడో చెవ్వులఁ ద్రోవ నొక్కయెడఁ గా
సారంబులోనుండి క
న్గొని మోదంబున నీరుకాకు లనుప
త్తుల్ పక్షిజాతిత్వమా
త్రనిబద్ధం బగు బాంధవంబుననచే
రంబోయి ప్రార్థించుచున్. 6

ఉ. తోఁకొనివచ్చినం దొలుతఁ
దోయజషండము దన్ను తియ్యనీ
లేఁకట వోవఁ గ్రోలి దరి
ని మ్మగుచెట్టుల నీడ నుండఁగాఁ
బ్రోఁకలు గట్టి వారిఖగ
ముల్ తమముందటఁ బెట్టు మీలఁ జే
లాఁకిలి యల్లఁ దీర్చుకొని
యచ్చట నద్దినరాత్రిముండుచున్. 7

సీ. కదలి పోవ నేఁగఁగడగుచో నప్పుడు
నీరుకాకులు వచ్చి మీర లేమి
పనికి నెచ్చోటికిఁ జనియెద రనిన మా
వసియించుదేశము వగ్రహమున
నలఁగిన నాహారములు లేక యుండటఁ
బడిన భూముల కొందుకడకు

నతిగెద మనిన వాయసములఁ గాతంప

వములట్టిదేని నేవలను నేల

గీ. యిచట నిల్వఁడింక దీకొల నెన్నఁడు

జలచరములు నిండుఁ జాలఁ గలవు

ననుభుడఁ గాకు లబ్బ వామిషంబునుమాకు

మేము సేదు వెరవు లేమిఁ జేసి. 8

క. కావున నుదరము లిచ్చుట

నే వెరవునఁ బ్రోచికొందు మే మనుటయు మే

మీ విధ మెఱుఁగుచు నుండక

కావునకుం బోవనిచ్చుట తగవె మాకున్. 9

వ. అని మఱియును. 10

క. కారండవమ్ము లనియెన్

మీ రూరక కొలని కఱుత నిలువుఁడు మీకా

హారంబులు గా నిచ్చెలు

వారిచరోత్కరముఁ బెట్టువారము తనియన్. 11

వ. అనుటయు నగుఁగాక యని నిలిచి. 12

మ. జలపక్షుల్ వెలివైపఁ గ్రొవ్వు గలమ

త్స్యవ్రాతముల్ మింగుచున్

జలజావాససమీపకుంజశిశిర

చ్ఛాయాప్రదేశంబులన్

లవిఁ గ్రీడించుచు లీలన ట్లమితకా
లం బచ్చటం బుచ్చి యు
బ్బలిపుష్టంబులు పుష్టదేహములతోఁ
బ్రహ్లాదముం జెందుచున్. 13

క. తమదేశంబున దుర్భి
క్షము వాయుట యరసి రొజేఁగి చనుచుండి విచా
రము సేయఁ దొడఁగె నప్పుడు
తమలో నన్నిచఖగవితానము లెల్లన్. 14

క. కారండవములు మన కుప
కారము చేసినవి వీనిఁ గన్నుమొఱఁగి పో
నేరకయుండినఁ బ్రత్యుప
కారము సేయంగ శక్తి కలదే పిదపన్. 15

వ. అనుపలుకులు విని యందుఁ గొన్ని యిట్లనియె. 16

క. వీరికిఁ జెప్పక పోయినఁ
జోరత్వము వచ్చుఁ జెప్పి సులభప్రీతిన్
వీ తనువఁ జనినఁ బ్రత్యుప
కారం బొకయపుడు సేయఁగావలయుఁ దుదిన్. 17

వ. అట్లగుటం జేసి. 18

క. వీరు మనకుఁ జేసిన యుప
కారం బన్నంగ నిజేల కైకొనిపోవన్

హీనుఁడయి దప్పెక్కుటి
యారోపింపుదముగాక యనియెల్లఁ జెపుఁడు. 19

క. అనవుఁడు వీరలమీఁదను
నొనరింపఁగ దోస మొకటి గొనకిని యది క
ల్గునె యనుచు వెదకి కొంకులు
గనుఁగొని యన్నియును జలభగంబులు కపరుఁడు. 20

వ. చని వాని నుద్దేశించి. 21

క. చిరజీవము మానాము
సరకే మా కొకటి యిష్టసంహారము మై
వరుగక మీ రిట నాఁపినఁ
బరిభవములఁ బొంద నాఁపఁబడితిమి మీచేన్. 22

చ. నెల పదిపొ్రిస్థ లే మిచట
నిల్చినమాత్రిన మాకు మీర లిం
గిలిసతతంబు వెట్టితిరి
కిల్బిషవర్తనులార యక్కటల్
కలుగవె యెట్టివారికి జ
గంబున నోడల బుల్ల బల్ల నో
డలుఁ జనుపెంచునంట యిక
టా వినగే ఱుటుఁజేయఁ గూసుతో. 23

వ. అదియున్నంగాక. 24

క. పుచ్ఛంబు లెత్తి మీావగు
పుచ్ఛంబులక్రిందు మాకుఁ బారిఁ జూపుచు న
స్వచ్ఛు లయి నీటఁ గ్రుంకెద
తుచ్ఛుల మిముఁ దిట్టఁ జాలుదుమె యెట్లైనన్. 25

గీ. వ్రతులు తూాలోన సగ ముంద్రు వార లిచటఁ
జేరు టాడిగ నొల్ల రాహార మెపుడు
సరసిఁ గ్రుంకుచు మీారు పుచ్ఛములక్రిందుఁ
జూపఁ జూచుచుఁ గోఁతలు చుట్టుకొనిన. 26

వ. అని పలికి 27

క. మీాకో ఆగాములు సర్వము
మీా కుంభుంగాక యనుచు మింటఁ గలగొనక
గా కాః యని యఱచుచు వెసఁ
గాకులు పూర్వప్రదేశగమనముఁ జెందెన్. 28

వ. అట్లగుటం జేసి. 29

క. ఉపకార ముత్తముఁడు తన
కృపమెుక్కలమున నొనర్పఁ గిల్బిషుఁ డొకప్ర
త్యుపకారము వెదకం డొక
యపకారమె లోయు నొండె నాపదః జేయుక్. 30

౭. లోభము నాశనహేతువు.

సీ. విజయపురప్రాంతవిపినాంతరమునకు
బోయ యొక్కఁడు వేటకేఁగి యచట
వనహస్తిఁ గనుఁగొని వల్మీక మెక్కి భ
ల్లమునఁ దుండము ద్రుంచి సమయఁజేసె
వానియెక్కిన పుట్టలోన వెల్వడి భుజం
గం బక్కిరాతునిఁ గఱచె నంత
వాఁడును మొలనున్న వాఁడికుఠారంబు
గొని దాని వధియించి కూలి యీల్గె
గీ. నచటి కొకనక్క యరుదెంచి ముదమంది
యేనుఁ గాఱునెలలు మాఱువుండు
సప్తవాసరములు సర్ప మేకదినంబుఁ
బొల్చుఁబొమ్ము తనకు భుక్తి కనుచు. ౧

క. నేఁటి కివి గంటివెట్టిఁగొ
నేఁటికి నీబోయవింట నిడ్డనరము లీ
పూఁటఁ గడపఁజాలవె యొక
నాఁటం బ్రాణంబు సనునె నవసినమాత్రిన్. ౨

క. అని తలఁచి యెక్కు పెట్టిన
ధనువుఁ గదిసి దానికొమ్ముఁ దనగొంతుంగ్రొ
లున మోచియుండఁ జెలఁగుచుఁ
గొనయంబునరంబు లొయ్యఁ గొఱకఁ దొడంగెన్. ౩

గీ. నరసు లొక్కఁడొకఁడు నానిచి కొఱకంగ
గొనయ మొల్లఁ ద్రెవ్వి ధనువుకొమ్ము
జొచ్చి గళమునాఁటి పెడతల వెడలినఁ
గూసికొనుచు నక్క కూలి కెడసె. 4

వ. అట్లగుటం జేసి లోభం బొప్పదు. 5

---

౮. అతివ్యయ మాపదకు మూలము.

గీ. పెక్కునీళులు లేనట్టి యొక్కమడుఁగు
క్రేవ మున్నత మగునారికేళ మొకటి
చీకుకొక్కెర యొకటి వసించు నచట
వారిజాంతరజలచరాహార మగుచు. 1

క. అది యొకనాఁ డంబరమునఁ
బదివేలు బకాదివారిపక్షులు సనఁగా
నదె నాకొలసాములు వో
యెద రని యడ్డముగఁ బాఱి యెక్కుడుప్రియముల్. 2

క. కావించి మీర లూరక
పోవుట దగ దల్లభూజమున నిలుతు మదీ
యావాసం బది యచటికి
రావలయును బాంధవాభిరంజన మొసఁగన్. 3

వ. అని తనవసియించు నారికేళంబును జూపి ప్రార్థించి మఱి
యును. 4

క. కొల నొక్కటి కల దచ్చట
జలములు నాహారములు ప్రశస్తరుమలతోఁ
గలిగెడి నేఁటికి మాటలు
కొల మెల్లను బాగడ విందు గోరి యొనర్తున్. 5

వ. అను పలుకులు విని బుద్ధిమంతంబు అగు విహంగములు
కొన్ని.

చ. వలవదు మమ్ముఁ నాఁగ గుణ
వంతుఁడ వీవు కొలంబువారిపైఁ
గలిగిన భక్తియుం బ్రియముఁ
గన్గొన సంతసమయ్యె నిచ్చలున్
నిలిచినఁగాని కాచె గమ
నింపఁగనిమ్మని పెక్కుభంగులన్
బలికినఁ బోవకున్నఁ గని
పక్షులలోపలఁ గొన్ని తావితోన్. 7

క. ఈయూథ మిది యనంతము
నీయిర వెడలేదు నిలువ నీచెప్పినయా
తోయంబుల నాహారము
మాతమొఱుఁగనియవియె యల్పమాత్రము అవియున్. 8

వ. అన్నఁగాక. 9

క. కనుఁగొఱకు వంద లిపి మఱి
చను నొండొక దెసకు నీవు చాలవు నీకో
క్కని నైనను జలభాగము
మునయంతకు నోర్చు మడుఁగు పోనిమ్ము మమున్. 10

చ. అనుటయుఁ బొత్తువారికృప
నన్నియుఁ గల్గెడు నన్నుఁ ద్రోచిపో
యినఁ గులమెల్లఁ గన్గొనఁగ
నిప్పుడ మేను దొఱంగువాఁడఁజుమీ
డనుడుఁ బతత్రికోటి మన
కారడిఁ బాపముఁ బొందనేఁటి కి
ట్లని యితఁ డాడ నంచుఁ జని
రంధఱుఁ గొక్కెరయింటివిందులై. 11

వ. అట్లు పోయి. 12

మ. మడు వెల్ల న్వెదఁజూడ మందుకయినన్
మత్స్యంబు లేకుండ స
ప్పుడ యొండొంటికి మున్న మ్రింగి విహగం
బుల్ మాపు నిల్వంగ ని
క్కడ నిమ్మేయియుఁ జాల దంచుఁ జనినం
గారించు పేరాఁకటన్
మడిసెన్ గొక్కెర కొన్నిప్రొద్దులకు హీ
నంబైనదేహంబుతోన్. 13

వ. అట్లగుటం జేసి. 14

క. వ్యవసాయము గొలఁదియు దే
శవిధముఁ గాలంబుఁ బూర్వసంచిత మగుసొ
మ్ము విచారింపక యుబ్బునఁ
దివిరి వ్యయము సేయునతఁడు దీనతఁ జెందున్. 15

---

౯. అవివేకులకు హితము దెలుపుటగూడ హానియే.

క. కానన మొకటఁ బహుఫల
సూనక మొకద్రుమాన నొక్క సూచీముఖము
న్వానరమును దమలోపల
నూనిన నెయ్యమున నుండ నొకనాఁటి నిశిన్. 1

క. మిన్నెల్ల నీలమేఘ
చ్ఛన్నంబై యొక్క వాన సాంద్రజలంబై
మున్నుగురిసి తుది నీడయు
సన్నపుఁ జినుకులును విపినచరబాధలుగాన్. 2

వ. ఎడతెగక యున్న సమయంబున వానరంబు చలివడిగు
నగ్గిజగాఁ డొకనాఁడు. 3

చ. మిడుఁగుఱుఁబుర్వు నెచ్చ తగు
వృత్తికపాదున నంటఁజేసి నెఱు

కెక్కడనటులోన నిక్క నది
యిమ్ములఁగ్రాలెను మాపరేఖగాఁ
దడియని తోటలోనఁ బ్రియ
దారయుఁ దానును నుండి సీతునం
గాఁడుఁగుర వోయియున్న సఖుఁ
గ్రోఁతిఁ గనుంగొని చాలఁ గుందుచున్. 4

వ. సీతద్వారంబుపకుం జనుదెంచి యతనితోడ. 5

క. వడఁకెను గదయ్య వానకు
నుడుకువ లేదయ్యొ రాత్రి యుగమునుగాకె
న్నఁడు వేగునొ యెవ్విధమున
నుడుగు న్నిబాధ యొట్టు లూరక నిలుతున్. 6

క. ఎడలేదు నిన్ను రమ్మనఁ
గడుపన్నము నాగృహంబు కపివర పెక్కా
డెడిదేమి యిట్టిపుట్టుగు
వడసినపుడకాదె నాదుపౌరుష మడఁగెన్. 7

ఉ. మచ్చిక రొట్టెగాఁగఁ దన
మందిర మొంది యభీష్టవస్తువుల్
నెచ్చెలు లెల్లఁ బొంది సుఖ
లీలఁ జరింపఁగఁ జేయలేమికిన్
వెచ్చసియూహ్ప నించికొని
విన్నఁదనంబును బొంది నెప్పగ

న్వచ్చినయట్లు సజ్జనుఁడు
వేశోకదుర్దశచేత నొచ్చునే. 8

క. ఓర్వం డెఱుఁగక యుండఁగ
నోర్వం డెఱుఁగంగఁ జూడకుండఁగ నోర్వం
డోర్వఁడు సూడఁగ సుజనుం
డుర్విం దనవారికైన యొప్పము లెందున్. 9

వ. అని తగుమాటలాడి పెద్దయు వగచి మఱియు నప్పక్షి
యిట్లనియె. 10

గీ. కాలఁ జేతఁ బేదగావు నీయట్టివాఁ
డకట యుండఁదగిన యూఱయూఁబు
మున్ను చేసికొనని మోసాన నీపాట్లు
పడఁగవలసె నిపుడు నడికిరేయి. 11

క. అని పక్షి హితము చెప్పిన
విని వెంగలియైనకోఁతి వీఁ డిరవున నా
లును దాను నుండి నన్నొక
పిఱుఁగుం గాఁ దలఁచికాదె ప్రేలఁ దొడంగెన్. 12

క. తనయింట దివియ యుండఁగ
నను గాయు మనందు నెగడి నాకొఁ గొఱమా
లినమాటల నీసుమంతయుఁ
గొనకుండఁగ నాడె నిట్టికుటిలుఁడు గలఁడే. 13

చ. తనకఁటె యిల్లు గల్గె నఁటె
తాఁ దొర నాకఁటె యిల్లు లేదు! న
న్ననఁ గడుఁ గ్రొవ్వి పీపులుఁగు
పుచ్చెత దీనిమదం బటంచుఁ బె
ళ్లనఁ దరుశాఖ విఱ్చి కపి
యచ్చటి చేరువఁ బల్వలోదకం
బునఁ బడవైచె నంత వెలి
పుట్టి ఖగాంగన కూయుచుండఁగన్. 14

వ. అప్పుడు. 15

క. తడిసినయెఱకల నీళ్లం
బడి బెగడిన మనసు గలుగు ప్రాణేశ్వరి న
య్యెడ నుడిపి తెచ్చి యొండొక
యెడకుం గొని యేఁగి పక్షి యిమ్ముల నుండెన్. 16

క. కావున వివేకహీనుల
త్రోవం బోవలదు వారితోడి చెలిమి దా
నే వెంటనైన నాపద
గావింపక పోదు సుమతికలితుల కైనన్. 17

౧౦. సుమతిపగ మేలు విమతి నెయ్యమున కంటె.

క. మందరపురిం గాంతాజన
కందర్పుఁడు గలఁడు రాజు ఖగవృత్తిపమా
ఖ్యం దనరి బుద్ధిమంతులఁ
జెందఁడు సాత్తురుఁడు గాఁడు శిశుకాలమునన్. 1

క. గర్వోద్ధతచాపలమున
దుర్వర్తనుఁ డైన నృపసుతునిచే విడువాట్
సర్వము గని తన్మంత్రులు
దుర్వారాసహ్యబహుల దుఃఖాన్వితులై. 2

వ. ఆత్మగతంబున. 3

సీ. అక్షరజ్ఞుఁడు గాని యతనికి శాస్త్రపు
రాణాగమాదులు రావు సారెఁగ
గ్రంథాధిగమశక్తి గలుగక శుద్ధవి
వేకంబు లేమి వివేకశుద్ధి
కలుగక కర్తవ్యకర్మ మెఱుంగఁడు
కర్తవ్య మెఱుఁగక కడఁగి చేయు
క్రియల నీఁగఁగరాని కిల్బిషంబులఁ బొందుఁ
బాపుండు నరకకూపమున ద్రెళ్లు

గీ. నరకవాసి వేదనుఁ డగుఁ జేటయై
కడుపుకొఱకుఁ బాతకములు చేసి

కౌరవమునఁగూలు గ్రీష్మాలి నట్లె యూ
పదలకెల్లఁ గుకురు చదువులేమి. 4

వ. అని చింతించుచుండ నక్కాలంబున. 5

సీ. ఎలుకవేఁటలవేర నేఁగి పట్టణములోఁ
బ్రజలయిండులు కూలఁద్రవ్వఁబొపుఁ
జెలఁగి జేగలకుఁ దొండలనేయఁబోయి దా
త్రీమంటపంబులు గాసిసేయుఁ
గోడిపోరులవేర వాడలఁ దిరుగుచుఁ
బొడఁగన్న కడవలఁ బొలియవైచు
వేటకుక్కలఁదెచ్చి విడిచి మందలలోని
మేఁకల కుసికొల్పి మెచ్చియార్చుఁ

గీ. గాలకింకరులట్టి కింకరులతోడఁ
గూసి రాఁకూండి పొద్దునఁ గడుపుదొరఁగి
వెకఁగుఁదనముఁ బల్లిదముసు వేనవేలు
మదముతోఁ జేయుచును రాకుమారుఁడెల్ల. 6

క. ఉరులును బోనులు గూళ్ళును
బరుసని చెయ్యములు గాలిపడగలు బారిఁ గిం
కరులం బొడిపించెడి యూ
సరభసములు దక్క నొండు సైఁప వతనికిఁ. 7

క. ఆనరపతి యనుపుగ నొక
వానరపోతంబుఁ దెచ్చి వాత్సల్యముతో

దానిఁ బెనిచి యాయుధవి
ద్యానిపుణతఁ బొందఁజేసి యభివర్ధిలుమన్. 8

క. కంచుకము దొడిగి కుండల
చంచత్కటకాతివేషచయమిసి శితఖ
డ్గాంచితరూపముతోఁ దన
కంచుకియై యుండఁబనిచెఁ గదలక యెప్డున్. 9

సీ. ఆరాజు మందిరో ద్యానంబునకు నేఁగి
యొకనాఁడు తాను బహురాజముఖులు
దడవుగాఁ గ్రీడించి యొడలు నిద్రాలసం
బగుటయునందఱ నచట నచట
వసియింపుఁ డనిపంచి వనచర మొక్కఁడు
తోడరా దట్టంపుపీడ నిలిచి
పరిమళమ్మృదుసిత పవనంబు నెలవైన
కురివెందపందిరి గుజ్జుసెజ్జ

గీ. సుప్తుఁ డగుచుండి వానరుఁ జూచి నన్ను
డాయవచ్చిన జీవుల వేయు ఖడ్గ
ధారఁ దునియంగ ననిచెప్పి కూరె నిద్రఁ
గపియుఁ బనిపూని భూపతిఁ గాచియుండె. 10

వ. ఆసమయంబున. 11

మ. సుమనోవాసము రాజకంధరమునన్
శోభిల్లనత్తావికై

శ్రీపురం బొక్కటిమూఁగ వానిఁగని కో
పవ్యగ్రమై క్రోఁతి ఖ
డ్గమున వ్రేసినఁ జేఁటితోన ధరణీ
కాంతావతంసంబుకం
ఠము రెండయ్యె వినీతుఁ డైన పతిచే
ష్టల్ చేటు దెకుండునే. 12

---

౧౩. చెఱుపఁదలఁచువాఁడే చెడిపోవును.

సీ. శాంతిసీవామనగరంబునందు గలఁగు
బంధుకుం డనియెడు నొక బ్రాహ్మణుండు
ధనికుఁ డఁట తొల్లి యవిలంఘ్యదైవఘటనఁ
బిడ్డలై పుత్రు లుండంగఁ బేదపడియె. 1
వ. అప్పు డతం డాత్మగతంబున. 2
మ. బలవద్దైన్యము వక్త్రగహ్వరముగాఁ
బలోచ్చెట్లఁ గొన్నట్టియ
ప్పులు మైచాటులుగాఁగ బాలమడితం
బు ల్లోగుట ల్గాఁగ డు
ర్బలయాతన్యములో భయప్రకరమా
త్రి కూరమై యుండఁగాఁ

దలమే వెల్వడఁజేయ లావుకలిమిన్
దారిద్ర్యశార్దూలముల్. 3

ఉ. ఐనను దీనిఁ బాపఁదగు
యత్నము చేసెదఁగాక చిత్రవ
ర్ణనగరంబులో గుణాగ
రిష్ఠుఁడుఁ బూర్ణధనుండునై మదీ
యానుజుఁ డున్నవాఁడు విపు
లాఢ్యుఁడు వానికి సౌమ్యగల్గఁగా
నే నిటు బీదనైనవిధ
మిచ్చ నెఱింగిన వాఁడు కుండఁడే. 4

వ. అతం డాసంగు కనకము గొనివచ్చి యిచటం గర్షకుండ
నయ్యెద. 5

సీ. ఈలోక మింతయు నాలుగుపాళు లిం
దొకట భిక్షుకులు సోమకులు నొక్క
పాలు సేవావృత్తి బ్రదికెడువారు వి
ద్యోపజీవికులును నొక్కపాలు
వ్యవహార మాడెడువారుఁ దస్కరులును
నొకపాలు కర్షకు లొక్కపాలు
మొదలిపాళులు మూఁడుఁ బిదపటిపాలిన
యనవరతమును నపహరించు

6

గీ. నపహరించియు నంతంత కవి నశించు
నపహృతం బయ్యె నది వృద్ధినందుచుండుఁ
గానఁ దగురాజు గలిగినఁ గరిసనంపు
జీవనముఁ బోల వొందఁడొకజీవనంబు. 6

క. అని తలఁచి కడలి కతిపయ
దినముల ననుజపురి చేరి తెరువున డస్సెన్
దనువు మును బేదయై నలిఁ
గినవానముకంటె మిగులఁ గృశమై యుండన్. 7

మ. అనుజాగారముఁ జేరవచ్చిన నతం
డల్లంతఁ దా నగ్రజుం
గని సందేహము నొందియుఁ గమనరే
ఖామాత్రి శోధించి క
న్గొని కన్నీరునఁ బాదము ల్గడిగి స
న్మోదమ్ముతో నెత్తి దీ
వన డగ్గుత్తిక డింద నాతఁ డతిసం
న్వాత్సంబుతోఁ దమ్మునిన్. 8

వ. తదనంతరంబున. 9

క. విపులుం డగ్రజునకుఁ దగు
నుపచారంబులు ప్రమోద ముత్కటముగ ని
ష్కపటభక్తిఁ జలిపి యాతఁడు
విపన్నుఁ డగు టతనిచేత విని దుఃఖితుఁడై. 10

వ. నిజపుత్రకళత్రసహితంబుగా నాతని నిష్టదేవతావిశేషం
బున నారాధించుచుండ నొక్కమాసంబు చన బంధుకుం
డు తమ్మునితో నొకనాఁటిరాత్రి యెల్లి యవశ్యంబునుం
దనకుఁ బయనంబు సేయవలయు నని నిర్బంధించి పలికిన
నర్ధరాత్రసమయంబున నవ్విప్రులుండు దనయంగణంబున
గతపరిసాంద్రమాధవీలతాచ్ఛన్నం బగు చూతకుంజంబు
క్రిందికిం బూర్వజుం దోడ్కొని యేఁగి వేరువన యతనిప
యనం బగుటఁ దన్నిమిత్తంబు లగు మాటలాడె. 11

క. కానిపోవరాదు తెరువునఁ
గనకము తెక్కలి ఘనంబు కాకున్నను మో
వనురాదు పెద్దహేమం
బని యన్నకుఁ దెలియఁజెప్పి యకుటిలమతియై. 12

వ. అనేకనిష్కసహస్రమూల్యం బగు నొక్కమాణిక్యం బత
నికి మ్రింగ నిచ్చి మీరు పరిభాషంబున జీర్ణమలినాంబరం
బులు ధరియించి యరుగునది యనిచెప్పి యిరువురు శయ
నస్థానంబుల కరుగుటయు. 13

క. వారలపలుకులుఁ దద్వ్యా
పారంబులుఁ దెలియనెఱిఁగి ప్రమదహృదయుఁడై
చోరుం డాకరుం డచ్చటి
భూరుహమున నుండి వారు పోయినవెనుకన్. 14

ఉ. కన్నము వెట్టఁ జన్న నొక
కంచముఁ జీరయుఁ గాక యబ్బ దా
స న్నిలువం బ్రమాద మది
చాలఁగ లాభము చేర నాకు నే
నిన్నిశి వచ్చి వేగుతఱి
నిప్పటివిప్రుని గూడి పోవుచుం
గన్నపువేఁట మాని మణిఁ
గైకొని ధన్యుఁడ నై చరించెదన్. 15

వ. అని నిశ్చయించి యచ్చటు వాసి పోయి ప్రభాతం బగు
టయు. 16

గీ. పయనమై పోవు బ్రాహ్మణుపజ్జఁ దగిలి
సాధువో లె నాతనితోడ సముచితంపు
భాషలాడుచుఁ దనచేయుపనికి సనువు
తలఁచికొనుచు జోరకుండును దనమనమున. 17

క. నడుమ నలవడదు ముందటి
యడవిం దెగఁజూతు విప్రు నని తలఁచుచు న
య్యడవిఁ దరిసి యరుగఁగ న
క్కడఁ దెక్కలికాఁడు వచ్చి కడురౌద్రమునన్. 18

క. ఇరువురఁ గట్టియుఁ గొట్టియుఁ
బరిభవములు వెట్టఁ బేదపన్నల మనుచున్

గరుణముగఁ బలుకఁగాఁ గృప
యొలగినచిత్తముల వార లొండొఱుతోడన్. 19

క. ఈయొడళుల కీకోకలు
వేయైనను దగవు కపటవేషము లివి యీ
మాయలకు మనకు లేదె యు
పాయము చీఱుదము వీరిఁబట్టి యుదరముల్. 20

వ. అనుచుండ నందులో ముఖ్యులగువారు. 21

గీ. వృత్తి యొకనికడుపు వృయ్యంగ నందులోఁ
బసిఁడి లేక యున్నఁ బరుని బ్రదికి
యరుగనిత్త ముండినట్లైన నితరుని
వృత్తి మిదియె కార్యవృత్త మనుచు. 22

వ. నిశ్చయించి తమ యిరువురిలోపల నొకని వధియింప ను
ద్యుక్తు లగుసమయంబునం జోరుం డాత్మగతంబున. 23

క. ఏనేమి తలఁచి వచ్చినఁ
దా నేమి తలంచె నిచట దైవం బవురా
తా నొక్కటి తలఁపఁగ విధి
తా నొక్కటి తలఁచు ననుట తథ్యం బయ్యెన్. 24

క. పావనుఁడు బ్రాహ్మణుం డని
భావింప కకారణముగఁ బాపాత్ముఁడ నై
యీవిప్రుఁ జంపఁదలఁచితి
నావిధి యిట్లుండ నట్లు నా కేలబ్బున్. 25

ఉ. ఒప్పమి సేయఁడేనిఁ దగు
నుత్తమవంశజుఁ డేని నేరికిం
దప్పొనరింపఁ డేని సతి
ధార్మికుఁ డేని దురాత్ములైనవా
రప్పురుషావతంసమును
గాఱడి మెగ్గొనరింపఁ జూచినం
దప్పొనె చేటు వారలకు
దైవముకన్నులు పుట్టెఁజీకుతే. 26

గీ. ఇతనికడుపు వ్రచ్చి యిం డిప్డు రత్నంబుఁ
గాంచిరేనిఁ దనదుకడుపు వ్రత్తు
రూరక చంపిపోదు రూరక విడువరు
కడుపు వ్రచ్చు టెట్లు గట్టి తనకు. 27

వ. అయినను. 28

క. తనకడుపు ముచ్చ వ్రచ్చినఁ
గనకము లేకున్న నతనిఁ గాచెద రెట్లుం
దను విడువ రింక బహుచిం
తనములఁ బని యేల కాచెదంగా కితనికిన్. 29

వ. అట్లుంగాక. 30

క. క్షీణాకరుణచే బ్రాహ్మణు
ప్రాణముఁ గొనఁదలఁచినట్టిపాపము మగుడం

ప్రాణంబుఁ గాచి యతనికిఁ
ప్రాణం బీమన్న నెట్లు పాయఁగ నేర్చున్. 31

వ. అని కృతనిశ్చయుండై. 32

క. తనకడుపు మున్ను వచ్చం
డనుటయు నటుఁ జేసి వారలం దేమియుఁ గా
ననివాఁడై యాతని వ
చ్చిన యట్టుల కాదె యేల చెనఁటిగఁ జంపన్. 33

వ. అనుచు నవ్విప్రుబంధముక్తునిం జేసి నిజేచ్ఛం జనుచు
టయు. 34

క. క్రూరులచే విడివడి సుత
దారాదులఁ గలసి యతఁడు ధన్యుం డయ్యెం
జోరుఁడు వివేకమానస
చోరుఁడు నాకమున కరిగి సుఖియై యుండెన్. 35

క. అవివేకచరిత మట్టిది
సవివేకచరిత్ర మిట్టిచందం బగుటన్
నవివేక హీను సంగతిఁ
దవులంగ వల పాపదలకుఁ దప్పఁ దలఁచినన్. 36

౧౨. మతిమంతు లుపాయముచే శత్రుల జయింతురు.

చ. ఒకపెనుగానలో నొక మ
హోన్నతభూజమునందు బాలశా
బకములఁ బ్రస్ఫుటప్రబల
పక్షములం గలవానిఁ బ్రోచి కొం
చొకశుకి యుండు నత్తరువు
నొద్దన చిక్కని వెల్గమానియం
దొకఫణినాయకుండు గర
ళోల్బణుఁడుం డొకకోటరంబునన్. 1

వ. అల్లా రెండును నుండ నంత నొక్కనాఁడు. 2

క. త్రొల్లియు నచ్చోటన తన
పిల్లలఁగొని చన్నబోయ పెద్దయుఁ గ్రూరుం
డుల్లమలర నబ్భూరుహ
మల్లన నెక్కి తనకూర్చునాత్మజయుగమున్. 3

క. చంచులు దెఱచుచు నఱవఁగ
నించుక కృపలేక పట్టు కేర్పడఁ గని శో
కించుచు రోధించుచుఁ బల
వించుచు నాతనికిఁ జిలుకవెలఁది యిటు లనెన్. 4

క. అన్నన్న లేవె పక్షులు
కన్నులు తెఱవనివి తిన్నఁ గలదే చవి నా

మన్నిఁ గొననేల విడువఁ గ
దన్న యకట చంపఁగూడ దయ్యా శిశువులన్. 5

చ. అనవుడు బోయ యిట్లను శు
కాంగనతో నడలంగ నేల నీ
తనయులఁ జంప నేను బసి
తంబులు ప్రాఁతిరొ నాకు వీనిఁ గై
కొని వెలవెట్టు వారికడ
కుం జని యమ్ముకు విల్చి వాడుతున్
బెరుతును గాని వీని కొక
పీడ యొనర్పను నమ్ము నెమ్మదిన్. 6

క. అనవుడు దానికిఁ గీరాం
గన సంపఁగ నొల్ల వేనిఁ గనకము పైఁ గాం
క్షన పట్టి తేని విడు నా
తనయుల నీ కేను జూపెదను హేమంబున్. 7

మ. ప్రకటశ్రీయుతుఁ డొక్కఁ డీమదవిలోఁ
బాటచ్చరశ్రేణి బా
ధకు నుల్లంబున నోడి మొన్న తనయ
ర్థంబొక్కచోఁ డాఁచెఁ ద
త్ప్రకరం బేఁ జూచితి నున్న దావసించెఁ జూ
పంజాలుదు న్నన్నుఁ బు

త్రకులం గాచెద నెల్లనాఁడు నని పం
తం బాడి రక్షింపుమా.

మ. అనినం బెన్నిధి యప్పుడే కనిన య
ట్లానందముం బొంది యే
నిను నమ్మింపుదు నంచు శాబకముల
న్నీడంబులోఁ బెట్టి చ
య్యన భూమీజము డిగ్గి బోయ నియతుం
డై యొక్కచో నిల్చియు
ల్లను బోనున్ వెసముట్టి నమ్మఁదగుప
ల్కుల్ పల్కి నిర్వంచనన్.

వ. అప్పుడు కీరవనిత వానితో నిట్లనియె.

క. నమ్మిక లవియేమిటికిం
గ్రమ్మఱ వచ్చెదవె నీవు ఖగమృగబహుదుః
ఖమ్ములకును నాచూపెదు
సొమ్ములపైఁ జేయి వెట్టి సుఖి వైనతుదిన్.

వ. అనిపలికి యిదె రమ్మని తోడ్కొని చని.

గీ. పూనుఁగాడియంత భుజగంబు లోనున్న
వెలఁగ్రమ్మాని వెడఁదతొలట సూపి
దీనఁ జేయివెట్టి లోన నున్నది సవి
శేష హేమ మనుచుఁ జిలుక చెప్పె.

ఉ. చెప్పిన వెఱ్ఱిబోయ వల
చే యటు సొన్పుచు నంతు గన్నులన్
నిప్పులు రాలుచున్న మహా
నీయగరోజ్జ్వలభీషణోరగం
బుప్పలవాయిఁదిన్న విష
ముగ్రత నెక్కుడు దృష్టి చీఁకటుల్
గప్పఁగ నోరఁ బెన్నురువు
గ్రమ్మ మృతుండయి కూలె మేదినిన్. 14

గీ. ఆస పాపజాతి యఖిలంబుపైఁ బాఱుఁ
బసిఁడిమీఁద నేలపాఱకుండు
పసిఁడిమీఁద నాసపాఱినమనుజుండు
తనకు వచ్చుకీడు తలఁపఁగలఁడె. 15

క. తనచే నసాధ్యుఁ డగు శ
త్రుని నన్యునిచేతనైనఁ దుంగునటులుగా
నొనరింపవలయుఁ దా నెఱుఁ
గనివాఁడునుబోలె నీతికౌశల మెసఁగన్. 16

---

౧౩. మొగమోటము ముప్పు తెచ్చును.

క. యక్షపురంబునఁ గలఁ డొక
యక్షుఁడు ప్రియభాషణుఁ డన నతనివనితప
ద్మాక్షి నిపుణిక యనంగల
దక్షుదృఢస్నేహుఁ డాతఁ డయ్యతివయెడన్. 1

క. ఆరమణి గర్భభరశ్రాం
తారంబున నొప్పెఁ బౌరగణ మట్టియెడన్
క్షీరాబ్ధినాథునుత్సవ
మారూఢం బగుటఁ జూడ నని యేఁగుటయున్. 2

వ. ప్రియభాషణుండు నిపుణికతోడ. 3

ఉ. కొండికదాన వెన్నఁడును
గ్రొత్తవినోదముఁ జూడ వింటఁ గా
పుండెద నేను నీవు నను
ముత్సవ మిమ్ములఁ జూడ నన్న నీ
వుండఁగ నొంటి నేఁ జనుట
యుక్తమె కాదని పల్కితేని నీ
నిండిన చూలు మోచుకొని
నేర్తునె యచ్చటి కేను బోవఁగన్. 4

క. అనుటయు నీవటఁ జను మిటఁ
జనుదెంచినయంతదాఁకఁ జామా నీతా

ల్చినగర్భముఁ దాల్చెద నని
తనకుక్షిం జూలు మోచి తరుణిం బంచెన్. 5

చ. పనిచినఁ బోయి చూడ్కులకుఁ
బందు. వనందగు నుత్సవంబు నిం
పెనయఁగఁ జూచి వారుఁ దమ
యిక్కులకుం జనఁగా రసాంతరం
బున మునమూఁది యింటిదెస
పోవుట మాని విభుండు మున్ను నే
సిన యుపకారముల్ మఱచి
చేడియ చింతమొనర్చె నాత్మలోన్. 6

ఉ. ఇంటికి నేను బోఁ దడవె
యెప్పటిగర్భము నిచ్చువాఁడు నా
కంటికి నిద్రలేక యది
గైకొని మోవఁగ నేల వానిచేఁ
గొంటినొ తింటినో యతని
కుత్సితబీజము వానిమీఁద నే
త్రుంటితి నింక నాకొరుల
దూఱు బాగస్తియుఁ జూడ నేఁటికిన్. 7

క. చూలు వహించి వెక్కుచును
గ్రుక్కుచు నుండీ ప్రసూతివేదనం

జాలఁ గలంగి యాపదను
జడ్డపడంగను నాకు నేల నా
పాలిటిదయ్య మద్దొసఁగు
వాపినఁ గ్రిమ్మఱి నేల పోదునం
చాలలితాంగి వేఱ యొక
యక్షునిఁగూడి నిజేచ్ఛ నేఁగినన్. 8

వ. అంతట. 9

క. కడు పధికముగాఁ బెరిఁగిన
వెఱమాయంజేసి నూప్పు వెడలక కడుఁబ్లోఁ
బడి మూతికి విలపించుచు
వెడఁగగుయక్షుండు ప్రాణవిరహితుఁ డయ్యెన్. 10

క. తగ దొరల నమ్మ నెప్పుడుఁ
దగువారల నమ్మరేనిఁ దగుఁగాక మహిం
బగవారల నమ్మఁదగదు
పగవారలకంటె వలదు భామల నమ్మన్. 11

క. బలుపున మెలపునఁ గేళిగ
కులభామిని వెఱచుఁ గూర్చుఁ గుమతిత్వమునన్
దల నెక్కించుకొనం బతి
కులమును బ్రాణంబు సొమ్ము కోమలి చెఱచున్. 12

౧౮. దుష్టుల నమ్మియు నమ్మకుండవలెను.

క. క్రూరోరగగ్రహణవిష
హారియనంబరఁగునొక్కఁ డతిశయవిషదు
ర్వారము నొక సర్పంబు న
భీరుండై పట్టి వెదురుఁబెట్టియఁ బెట్టెన్. 1

క. పట్టి దానికి నెరగాఁగఁ బట్టి యొక్క
మూషకము వైచి పెట్టియమున్న వోలెఁ
గట్టి డించిన నురగంబు గఱవ రాఁగ
నెలుక బెదరక దానితో నిట్టు లనియె. 2

క. నీ కుపకారము సేసెద
నా కభయం బిచ్చి కావు నా కార్యంబుల్
నీ కార్యంబులు మైత్రై
చేకుఱు నాతోడఁ జెలిమి చేసితి వేనిన్. 3

గీ. వాఁడు పట్టినపుడ వానిచే నైనను
జావవలయుఁ దనకుఁ జావు నిజము
చచ్చియున్న నన్నుఁ జంపి చావని నీకుఁ
జెఱనయుండఁ దలఁచు నెలుక యగునె. 4

క. ఏ నధికబలుఁడ నాచేఁ
గానిది యీ యెలుకచేతఁ గానోపెడు నే

ఆ నా చెలి యేవిధమున
పోనుకు నిది కల్లయనుచు మదిఁ దలఁపకుమీ.

క. వినుఁ మెవ్వాఁడే కార్యం
బున నిపుణుఁడు దానియందుఁ బూజ్యుఁడు ఱేఁచుం
డనవలదు సూడినయ్యెడు
పని చిక్కనికలుతచేత బాగైయున్నే.

ఉ. చాలశభేష్టముల్ తనవ
శంబుగఁ జేయు నయోగ్యుఁడైన న
ష్మ్రలుఁ దలంచి వానియెడ
మిక్కిలి వేమకసేఁత నేర్పగుం
గాలపుపేఁటకాఁడు ఝష
కాంక్షన తా నూదకంబునీాఁదఁటన్
జేటేడు దృష్టిపై నిలుపు
దృష్టియుఁ జిత్తము నాదరంబునన్.

క. తనకార్యముకొఱకై హీ
నుని తొద్దకునైనఁ బోఁజను మహీంజాడా
లునియింటి కుపశ్రుతికై
చనునసఁగా స్వార్థమూఁది సద్విజుఁడైనన్.

క. నా చెప్పినట్లు చేసిన
నీచెలివిడు నట్లుఁగాక నిలుపోవక నీ

వే చంపి నన్ను నోరను
వైచికొనిన మానుసే భవత్పుత్రెల్లన్. 8
మ. చెఱి యేఁ బాపిన నిష్టమైన వలనం
జెన్నొందఁ గ్రీడించుచున్
జిఱుఁగప్పల్చవిమీలు బల్లు లెలుకల్
చిట్టెల్క లాహారముల్
వఱలన్ గుత్తుకబంటి తెమ్మెరలఁ గ్రో
లం బెట్టపెంబాముతో
నెఱియున్ భోగముసుట్టునుంగలుగు నీ
వీక్షింపుమా నెమ్మదిన్. 9
క. అనవుడు నురగము సంతస
మున నాఖువుతోడ స్వప్నమునసైనను గీ
డొనరింప నీవు నాచెలి
వనుమానముఁ దక్కనమ్ము మానందముతోన్. 10
వ. ఇక్కరండనిగ్రహం మెట్లువిడిపెద వుడుపుమనుటయు. 11
క. ఏ నొక మంత్రమునీతల
పైనుండి జపించి జపము వాటించి తగం
గా నినుఁ బిలిచెద కదలక
నీ నయనయుగంబు మూసి నిలు మందాఁకన్. 12
చ. అని నియమించి దాని శిర
మంజకమెక్కి కరండనిగ్రహం

జనువుగఁ జేసి యాఖువక
    మప్పుడ పోయె ననంతరంబు లో
చరణములు విచ్చిచూచి మది
    సంతసము౯ వగపుందలిర్పఁగా
కనుమన తాను నేఁగి భుజ
    గం బొకబొక్క-వసించి యాత్మలో౯. 13

క. ఎలుక కపటమున నాక
న్నులు ప్రామెను మ్రింగఁ దీఁద నో రెరియఁ గటా
తొలఁగెద నిఁకేఁటిబ్రతు కని
తలఁచె దురాత్మకుల కెందుఁ దగవులు గలవే. 14

క. కెలనికి మేలుగఁ దనకుం
గలిగెడు నిందప్రిత్వమైనఁ గాదనుఁ బుడిఁ దాఁ
బొలిసిన మేలని తలఁచును
ఖలుఁ డొకనికిఁ గీడుసేయఁ గలిగినఁ జాలు౯. 15

వ. ఇట్లుండి దాని బిలద్వారం బెఱింగి యయ్యాశీవిషం బమ్మూ
షకంబునకు ద్రోహం బాపాదించు నభిలాషంబున. 16

గీ. దానిబొక్క-కడకుఁ దా నేఁగి నా ప్రాణ
సఖుఁడ యేఁగుదెమ్ము సత్వరముగ
నొక్క-చోటనుండి యుచితసల్లాపముల్
సేయవలె నటంచుఁ బిలుటయును. 17

లాఁగలు పెక్కులు లోపల
బాఁగై తమ ముట్టినపుడు పట్టువడక లో
జాఁగి చని వెలికి వెలువడి
పోఁగనుమంటి గలుగునట్టి బొక్కయొరికిన్. 18

వ. వచ్చి మృద్బద్ధంబైన బిలద్వారంబున నిల్చి యాద్విజి
హ్వంబుతో నిట్లనియె. 19

క. నన్ను మును నీవు గాచితి
నిన్నం జెఱ కేను వాపి నిలిపితి నాకై
మున్ను గల కరుణ మఱవక
మన్నింపుము నాకు నంత మానము చాలున్. 20

గీ. వియ్యమందఁ బోక కయ్య మొనర్పుట
చెలిమిసేఁత తమకుఁ దలము గాని
వారితోడఁ దగదు వలదు నీచెలిమికి
నేను హీనబలుఁడ నెంతవాఁడ. 21

క. మున్నీవు నాకు వైరివి
మిన్నక కార్యార్థమాత్రి మిత్రత్వమున
న్నన్ను సహింపుదువే చను
మిన్నపలుకు లేల వెఱతు నే నిఁకఁ గరన్. 23

వ. అనుటయు నయ్యాహి సిగ్గువడి పోయె నమ్మూషకంబును
సుఖంబున నుండె. 24

క. నమ్మక పోరాదనుతటి
నమ్మి రిపునిఁగలసి నమ్మనడచుట రెుప్పన్
బిమ్మట నేమఱక తొలఁగి
నమ్మక యుండఁగవలయు నరవర వానిన్. 25

---

౧౫. కారణము తెలిపని చేయరాదు.

చ. ఒక నగరంబుచేరువ మ
హోన్నత దేవగృహంబు జీర్ణమై
వికలతనొంది యర్థము భూ
వింబడియుండఁగ దానిఁజూచి యు
త్సుకమతి నొక్కవైశ్యుఁ డది
తొల్లిటియందము నొందునట్లుగా
నకుటిలవృత్తిఁ జేయుఁడని
యర్థములిచ్చిన శిల్పకారులున్. 1

క. ఇయ్యకొని నగరుగట్టుచు
నయ్యెడ నొక చేపదూలు మది పలకలుగా
వ్రియ్యుటకు నాడనాడను
జయ్యనఁ గీలము బగాడఁ జఱచిన పిదపన్. 2

గీ. ప్రొద్దుచేరఁబడినఁ బోయిరిండ్లకు వార
లాసమీపతరుల నాశ్రయించి
తిరుగు మర్కటములు దేవాలయంబున
కవల నివల మెలఁగునట్టి యెడను. 3

సీ. గుడియెక్కి తరులపైఁ గుప్పించునవియును
దరువులపైనుండి దాఁటునవియు
నుచ్చతరశాఖల నూఁగాడునవియును
బ్రాకారములు ప్రాఁకి పాఱునవియు
గోపురంబులమీఁదఁ గూర్చుండునవియును
గోళ్ళఁ బ్రక్కలువీపు గోఁకునవియు
నిక్కుచు బొమలెత్తి వెక్కిరించెడునవి
యొండొంటితోఁ బోరి యోడునవియు

గీ. నిట్లు వానరయూథంబు లిట్టునట్టు
సహజమగు చాపలంబున సంభ్రమింప
వానిలోపల నొక వృద్ధవానరంబు
దూరముగఁ బాఱి తా విధిప్రేరణమున. 4

క. కీలాకీర్ణస్తంభము
గోలతనై నెక్కి నెఱియలో నండంబుల్
వ్రేలంగ రెండుకరముల
సీలం బెకలించి లావుచేఁ దిగియఁగన్. 5

క. చిఱు వెఱతి సీలయాంతిన
నగచర బీజంబు లిఱుక నానొప్పిఁ గడున్
వెగఁ గొంది మొఱలు వెట్టుచుఁ
దెగటాఱె మర్కటము దాని త్రిమ్మరుట వింటే. 6

వ. కావునఁ దమకుఁ గారణంబు లేని పనికిం బోయిన మానవు
లు పెక్కు చిక్కులకు లోనగుదురు. 7

---

౧౬. స్వయంకృతాపరాధము.

ఉ. కలఁ డిల దేవశర్మ యనఁ
గా నొకయోగి యతండు పెక్కు ది
క్కులఁ జరియించి నేర్పునఁగఁ
గూర్చిన యర్థము కంథలోపలం
బోలుపుగఁ జొని వైచుకొని
పోవఁగ నత్తెఱఁ గెల్లఁ గాంచి మ్రు
చ్ఛిలుటకు శిష్యభావమునఁ
జేరి యొకానొక ధూర్తుఁడాగిరా. 1

గీ. నాము మాహాత్మ్యభూతినా నటన మెఱసి
వదిసి భయభక్తు లతనికిఁ గానఁబడఁగఁ

బరమ విశ్వాస మెసఁగంగఁ బహులు చేసి
మెలఁగునంతటఁ దపసియు మిగులవమ్మి. 2

క. ఈకంథ నాకు వేఁగని
చేకొన నాషాఢభూతిచే నిచ్చి యతం
డాకందువ వనమధ్య త
టాకముఁ బొలుపారఁజూచి డాసికడంకన్. 3

క. ఆచమనం బొనరింపఁగ
నాచేరువ మేషయుగళ మత్యుగ్రముగాఁ
దొ్రచియును మస్తకంబులఁ
దాఁచియుఁ దమలోనఁబోరఁ దావవ్వేళన్. 4

గీ. తగరుదోయి తలలు దాఁకంగఁ దాఁకంగఁ
బగిలిరక్తమొలికిపడు మ గట్టి
కరమకట్ట మాంసఖండంబుగాఁజూచి
ఫేరవంబు మిగులఁ జేరవచ్చి. 5

వ. ఆరక్తం బాస్వాదింపఁగోరి మేషయుద్ధమధ్యంబుని తలంప
నెఱుఁగక దుర్బుద్ధియగు జంబుకంబు జిహ్వాచాపలంబునఁ
దద్రక్తం బుపయోగించు సమయంబున. 6

క. ముచుపాసి వెనుక వెచుకను
జనితాఁకుతగళ్ళపడు మః జచ్చిన నక్కన్.
గనుఁగొని వగచుచు భిక్షుకుఁ
డనయఁగ నాషాఢభూతి నెలమిం బిలువన్. 7

వ. వాఁడంతకమున్న వసుభరితంబైన యాకంథ నపహరించి చనిననెఱింగి మోసపోయితినని భిక్షుకుండు గనమనంబున మేషయుద్ధమధ్యంబున జంబుకంబునకును నాషాఢభూతి వలనఁ దనకును నసర్థకంబులయ్యెననుచుం జింతించుచుం బోయె. 8

---

౧౭. వంచకుని వంచించియే శాస్తి చేయవలయును.

చ. గురుసరసీతటంబునకుఁ
గొక్కెరవృద్ధొకఁ డేఁగుదెంచి ని
ర్భర నియమవ్రతాచరణ
భావముదోఁపఁగ మోముపాంచి కం
ధరముఁ గుదించి కన్నుఁగవ
దార్కొనమూసిన దానిఁజూచి య
చ్చెరువునఁ గర్కటంబచటఁ
చేరి మృదూక్తుల నల్ల నిట్లనున్. 1

గీ. మిగులనాఁకంటిపెల్లున నొగిలి నీవు
చిక్కియును మీనుగదిసినఁ జీరకునికి
యద్భుతంబయ్యెఁ జెప్పుమాయని కుళీర
మడుగ దానికి బకవిభుఁడనియెనపుడు. 2

సీ. ఏకోలంకులనైన నిట్టట్టు మెలఁగెడు
మీనుల భక్షించి మేనుపెంతుఁ
బెంచుచో నొకనాఁడు పిడుఁగుఁబోలెడువార్త
నా చెవినాటిన నాఁటనుండి
కడుపువిచారింపఁ గడువిచారంబునఁ
జిక్కితి నేమని చెప్పవాఁడ
ననినఁ గుళీరమేమని వింటివీ వన్నఁ
గొక్కెర కన్నీరు గ్రుక్కుకొనుచు
గీ. ననియెఁ గైవర్తులిచటికి నరుగుదెంచి
వలలు నూఁతలు మొదలుగా వలయునట్టి
సాధనంబులు గొని జలజంతుకోటిఁ
బొరిగొనఁగవత్తు మనఁగను బొసఁగవింటి. 3

గీ. అని కుళీరంబుతో బకమపుడు పలుక
నచటిమీనంబులన్నియు నాలకించి
యోబకంబ మమ్మిందఱ నుద్ధరింపఁ
గలిగితివి నేఁటియాపద గడపవలయు. 4

వ. అనినంగొక్కెర యొకింతప్రొద్దు చింతించి మీకు నేఁ జేయం
దగిన కార్యంబెద్దియనిన నామత్స్యంబు లిట్లనియె. 5
క. ఇంకని జలములుగలిగిన
నింకొక్క యగాధసరసి నిడినం జాలున్

సంకోచింపక మము నీ
యంకిలి వాపుటకు నీవ యర్హుఁడ వెందున్. 6

వ. అనిన నాబకం బిట్లనియె జాలరులవారింప నశక్తుండఁగాని మిమ్ము నొక్కొక్కరినె గ్రక్కున ముక్కునం గబళించుకొని పోయి మీకు ననుకూలంబైన తావునఁ గ్రమక్రమంబున నందఱను బెట్టి వచ్చెదననిన నవి సమ్మతించుటయు నాబకంబు. 7

ఉ. ముక్కుననొక్కటిం గఱచి
మొక్కల మేమియు లేక పాఱి తా
నొక్కశిలాతలంబుపయి
నుండి రయంబున మెక్కివచ్చి వే
ఱొక్కటిఁ గొంచుఁబోయి యది
యుం దిని క్రిమ్మఱఁ బాఱుతెంచి దా
నక్కఱదీఱ మత్స్యముల
నన్నిటఁ జంపెను గాంక్షమీఱఁగన్. 8

వ. ఇట్లు క్రమక్రమంబునం గతిపయదినంబుల నాసరోవరంబునంగల మత్స్యంబులనెల్ల భక్షించి మఱియుం దనివిచనక మత్స్యంబుల వెదకుచున్న బకంబుంగనుఁగొని కర్కటకం బొక్కటి కడియంజనుదెంచి యిట్లనియె. 9

క. ఇమ్మడువు మీనములతో
నిమ్ములఁగూడాడి పెరిఁగి యున్నాళ్ళను బేరి

మమ్మునరుండితి నొంటిగఁ
గ్రిమ్మర లేనింక నన్నుఁ గొనిపోవఁగదే. 10

క. నావుఁడు గుళీరమాంసం
బేవెనుకను వమలియెఱుఁగ నిదినేఁడొసఁగెన్
దైవంబెయనుచు డానిని
వేవేగం గఱచిపట్టి విహగంబెలమిన్. 11

క. మును మత్స్యంబుల భక్షిం
చినయెడకుం గొంచుఁబోయి శిలపైఁదా వా
లిన మత్స్యమాంసమేదో
ఘనగంధం బెఱిఁగి యెండ్రిడి కడుఁజకితంబై. 12

వ. ఇద్దురాత్ముండు కపటోపాయంబున మీనంబులనెల్ల ని
చ్చోటవధియించెనని యెఱింగి తనలో నిట్లని వితర్కించె.

క. సాహసము లేనివానికి
నూహింపఁగ బ్రతుకుగలదె యొకట ధరిత్రిం
బాహువిజృంభితశత్రు
వ్యూహంబులఁజంపుఁ జచ్చునొండెఘనుఁడిలన్. 14

వ. అని మఱియుం గుళీరంబు దన మనంబున. 15

ఉ. ఏలొకొ యుద్ధభూమి నొక
యించుకనిల్చి జయంబుఁగైకొనన్
జాలుటలేక పాఱుదురు
చావు శరీరము దాఁచఁ దప్పునే

కాలవశంబుగాక యది
గానక హీనుఁడు పాఱుఁ బ్రాజ్ఞుఁడౌ
వేళఁ దొలంగిపో కనుభ
వించును నిందును నందు సౌఖ్యముల్. 16

వ. అదియునుంగాక. 17

సీ. వైరంబు కొఱగాదు వసుధ నెవ్వారికి
నట్టిది బలవంత మయ్యెనేని
తగిన సాహాయ్యంబు దలకూర్చుకొని పగ
సాధింపవలయు నుత్సాహలీల
బలముఁ గూడకమున్న పగతుండు తఱివేచి
గొడగొనిచిక్కించు కొనియెనేని
నోడుఁగక పగరపై నఱికి చంపుటయొండె
రణమున వారిచే నణఁగుటొండెఁ
గీ. బాఱి కలకాల మెవ్వాఁడు బ్రతుకునంచుఁ
బ్రాణసందేహమునఁ దెగుఁ బ్రాజ్ఞుఁడెఱిఁగి
సాహసము చేయ నాకును సమయమనుచు
నఱికి కొక్కెర కంఠంబుఁ గొఱికి చంపె. 18

వ. ఇట్లు చంపి యాకులీరం బెటకేనియుం జనియె. 19

---

౧౮. భుజబలముకంటె బుద్ధిబలమే ఘనము.

ఉ. ఉగ్రవనంబులోన హరి
యొక్కెడ న్వసియించి సర్వస
త్త్వగ్రహణార్థియై బహువి
ధంబులఁ మాంసముఁ దించుచుండఁ ద
ద్వ్యగ్రతఁ జూచి జంతుతతు
లన్నియుఁ గూడి మృగేంద్రపాదప
ద్మాగ్రము లొందల గ్గదియ
నార్తిమెయిం బ్రణమిల్లి యిట్లనున్. 1

సీ. అవధరింపు మృగేంద్ర యడవిజంతుసమూహ
మిదె విన్నపంబున కేఁగుదెంచె
నెల్లన్న నన్నింటి నెసరేఁగి యొక్కటఁ
జలపట్టి యొకనాఁటఁ జంపనేల
నిత్య మొక్కమృగంబు నీకుఁ గట్టడగాఁగఁ
బ్రీతి నాహారంబు పెట్టఁగలము
సమ్మతింపు మనిన సకలజంతువులకు
నల్లకానిమ్మని యభయ మొసఁగి
దానుప నవి వోయి నిత్యకృత్యంబుగాఁగ
నుదయ మయ్యెడికాలఁదికి నొకటిఁ బంప

నది భుజించి హర్యక్షము ముదముఁ బొందు
నీవిధంబునఁ జిరకాల మేఁగునంత. 2

క. పులి కోలుకాఁడు గావున
నలయక వరుసెఱిఁగి వాని ననుపఁగ నొకనాఁ
డొలసి యొక చెవులపోతుకుఁ
గలయఁగ నిలువరుస యనుచుఁ గ్రక్కునఁ జెప్పన్. 3

గీ. పలుకు విన్నమాత్ర ప్రాణంబు చలియింప
శశక మపుడు మూర్ఛఁ జాలఁ దూలి
తెలిసి కన్నుదెఱచి తృష్ణించి తలయూఁచి
దిగులుపుట్టి యాత్మ పగుల నొగిలి. 4

వ. ఆశశకంబు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి తెలివొంది
డెందంబు కొందలం బుడిపికొని వృద్ధుండయ్యును సాహసం
బుఁ దెచ్చుకొని తనలో నిట్లని వితర్కించె. 5

క. క్రూరమృగనిగ్రహాగ్ర
స్ఫారమహాబలము గెందు సాహస మెసఁగన్
వారింతుఁ ద్రుంతు నొక్కఁడ
సారంబగు నాదుబుద్ధిచాతుర్యమునన్. 6

వ. అని మఱియుం దనమనంబున. 7

క. బుద్ధికి నశక్యమగు నది
యుద్ధాత్రిం గానఁగలదె యుఱ్ఱె గెలిచెద నా

బుద్ధిబలంబున సింహము
నుద్ధతి యణఁగించి ప్రాణియుక్తికిఁ బాయన్. 8

క. అనుచుఁ దలపోసి యాశశ
మనుమానించుచును గదలునప్పటికి నినుం
డు నభోమధ్యగతుం డగు
డు నతిక్షుత్పీడచేఁ గడుంగ్రోధముతోన్. 9

గీ. అపుడుగఱచి కంఠీరవం బౌర యివ్వ
నమున మృగములు నేఁడు గర్వమున నేచి
దినదినంబును నాకుఁ బుత్తెంచుమృగము
ననుప విది యేమొకో యనునవసరమున. 10

క. అడుగులు తొట్రుపడంగా
నడలొందినయదియపోలె నయ్యెయెడలన్
బుడమిఁ బడి మొగ్గి లేచుచు
గడుసరి యగుశశక మొయ్యఁ గదియం బోవన్. 11

క. అప్పుడు చూచి మృగేంద్రుఁడు
నిప్పులు కనుదోయినుండి నెగయఁగ నోరీ
చొప్పడదు వేళదప్పిన
యప్పటియశనంబు నాకు నహితం బగుచున్. 12

క. అపరాహ్ణవేళ దాఁకం
గపటంబున నిట్లు రాని కారణ మేమీ

విషకీటంబులు పుట్టెను
విపినంబున నున్న జంతువితతికి నెల్లన్. 13

వ. అని యివ్విధంబున రోషావేశంబునం బలుకుచున్నమృగేంద్రునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబులు చేసి శశకం బిట్లనియె.

చ. కినియక చిత్తగింపు మొక
కీడును నాదెస లేదు నేఁడు సూ
ర్యుని యుదయంబువేళ నను
నొక్కమృగేంద్రుఁడు వచ్చి యడ్డగిం
చిన నిది యేల యేలిక భు
జింపఁగఁబోయెడి నన్నుఁ బోవని
మ్మనిన వనంబు జంతునివ
హంబుల కేలిక నేన కానొకో. 15

వ. అనుచుఁ బెద్దయుం బ్రొద్దతండు నన్ను దేవరసమ్ముఖంబునకుఁ బనివిననీక నిలిపి మఱియు నిట్లనియె. 16

క. నాకంటె నధికుఁ డెవ్వఁడు
నా కతనిం దెచ్చిచూపిన న్నిను మెత్తున్
లేకున్న నిన్నుఁ దునింతుం
గాకని యతఁ డప్పు డనుపఁ గడుభీతి మెయిన్. 17

క. ఆవిధ మెఱిఁగించుటకై
దేవర యున్నెడకుఁ జాలుతెంచితి నీకుం

దేవలసినట్టి మృగమును
రా విడువం డనిన నతఁడు రభసంబెసఁగన్. 18

క. ఏవంక నుండు నాహారి
యేవేళకు నాకుఁ జిక్కు నేనేభంగిన్
భావించి యతనిఁ గదియుదు
నావుఁడు నాతనికి శశకనాథుం డనియెన్. 19

క. సింగం బాఁకలిగొని సా
రంగాది మృగాళి వెనుక రయమునఁ జనునీ
వంగీకరించి కతలును
వెంగలి మృగరాజుఁబట్టి వెఱపేమిటికిన్. 20

క. అను పలుకువిన్నమాత్రన
తన మదిఁ గ్రోధానలంబు దరికొన శశకం
బున కనియె నోరి! ముందఱ
వనమున వాఁడున్నయెడకు వడిఁ జనుమనుచున్. 21

సీ. ఆమృగేంద్రుండు మహాజవంబునఁ బాఱ
నతనిముం దఱఁ దాను నతిరయమున
నెలయించి చెవులపోతెంతయు దూరంబుఁ
గొనిపోయి మున్నుచూచినయగాధ
జలములుగల కూప సన్నివేశంబున
నిలుచుండి నీశత్రునికి నివాస

యోగ్యంబు నెల విదె యూహించి దగ్గతి
చూడుమా యనఁ దొంగిచూచునప్పు
డాత్మదేహంబు కూపజలాంతరమునఁ
గాంచి వేఱొకసింహంబుగాఁ దలంచి
కన్నుగానక పౌరుష్యంబు కతన నుఱికి
యపుడ మృతిఁబొందె దుర్బుద్ధియగుటఁ జేసి. 22

వ. కావున నెంతటి బలవంతుఁడైనను బుద్ధిబలంబునన జేసి బు
ద్ధిమంతుండు గెలుచు. 23

---

౧౯. కూ్రరులనడుమ సాధులు మననేరరు.

చ. అతుల మహోగ్రకాననము
నందు మదోత్కటనామసింహము
ద్ధతిఁ జరియించు దానికిఁ బ్ర
ధానులు కాకము పుండరీకముఁ
మతిగల జంబుకంబును గ్రి
మంబునఁ బంపొనరించుచుండి యొ
క్కతఱి నరణ్యదేశమునఁ
గాంచిరి యుష్ట్రము నిండువేడ్కఁ. 1

మ. కని నీ వెచ్చటనుండి వచ్చితనినం
గాకాది జంతుత్రియం
బునకున్ వందనమాచరించి యనియెన్
మున్ సార్థవాహుండు పీ
పున మోపింపఁగ మోసి డస్సి రొచటం
బోలేక డాఁగున్నవాఁ
డను మీ రేగతి నన్నుఁ బ్రోచినను వే
డ్కన్నిల్తు మీపొందునన్. 2
వ. అని పలికిన యుష్ట్రంబునకు జంబుకంబిట్లనియె. 3
క. ఈ కాన నొక మృగేంద్రుఁడు
చేకొని సామ్రాజ్యపదవిఁ జెన్నువహించున్
మాకతఁడు కులస్వామిగఁ
గైకొని సేవింతు మెల్లకాలము కడఁకన్. 4
క. నీవును మాలో నొకఁడవు
గావున మృగరాజు సమ్ముఖంబున నిడి నే
నీవిధముఁ దెలియఁబలికి శు
భావహమగుభంగి నీకు ననుసంధింతున్. 5
క. అనుటయు నా లొట్టియయును
దనమది ముదమంది వెంటఁ దగిలిన వానిం
గొనిచని మృగపతిముందట
వినయముతో నతని తెఱఁగు వినిపించుటయున్. 6

వ. ఆమృగేంద్రుఁడును నయ్యుష్ట్రంబు నభయవాక్యంబులఁ
బ్రమోదం బెసంగంజేసి కథనక నామధేయంబిడి నాప్రా
ర్వామాత్యులలో నొకండవై యుండుమని నియమిం
చిన గోమాయు పుండరీక కాకంబులం గలిసి యతి
స్నేహంబునఁ బెట్టకాలంబున్న సమయంబున నొక్కనాఁడు
మదోత్కటుండు కాకవ్యాఘ్ర గోమాయూష్ట్రంబులం
గనుంగొని యిట్లనియె. 7

ఉ. కల్యమునందు భక్ష్యమును
  గానక మేను కృశించె రోగ దౌ
ర్బల్యము నాకుఁ గల్గుటను
  భద్రగజేంద్ర శిరఃపలార బా
హుల్యము లేమి నుద్ధతికి
  నోపక చిక్కితిఁగాన దేహమై
కల్యము మాను కైవడి సు
  ఖంబగు పథ్యముఁ దెచ్చిపెట్టుఁడీ. 8

వ. అని పలికిన మృగేంద్రునకు నన్నలువురు నేకవాక్యంబుగా
నిట్లనిరి.

గీ. మీకుఁదగిన యాహారంబు మేముదెచ్చి
ప్రీతి నొకపూఁటకైనను బెట్టలేము
చాల నల్పులమగుట మాచంద మట్టి
దనిన మృగరాజు వారికి ననియె నప్డు. 10

క. ఏపాటి యశనమబ్బిన
నాపాటం బొ్రద్దుగడపి యట్లుండెద నా
కీపాపపు దెవులాద వెం
జూపోపక దైవమిట్లు సొంపడగించెన్. 11

క. వడిబోయి మీర లిప్పటి
కడిదికి నేమాంసమైన గ్రిక్కున గొని రం
డెడసేయ కనుచు బనిచిన
గడువడి నలువురునుబోయి గహనములోనన్. 12

గీ. పొదలుచొచ్చి చూచి పుట్టలువీక్షించి
చెట్టుగుట్టమొదలు చేరికాంచి
గిరులు నదులు దొనలు బరికించి పరికించి
కాన నొకమృగంబుగాన లేక. 13

వ. కాక వ్యాఘ్రగోమాయూష్ట్రంబులు నలుదిక్కులకుం జెదరి వెదకంబోయి కథనకుండు వెలిగా నొక్కచో ముగ్వురు గూడుకొన్న సమయంబున గాకంబిట్లనియె.

గీ. స్వామిపనిపూనివచ్చిన చందమునకు
నడవిలోపల నేమియు నబ్బదయ్యె
గంటకాహారుడైన యాకథనకాఖ్యు
నతని కాహారముగజేయ ననువుగాదె. 14

వ. తచ్ఛేషంబున మనకు గొన్నిదినంబు లుదరపోషణంబు నకుంజాలు గతకాలబున ననేక మృగమాంసంబుల మ

నలఁ బోషించిన రాజున కీసంకటంబుఁ బాపందగదేయని
నఁ గాకంబునకు నవి యిట్లనియె. 15

గీ. అభయమిచ్చి కరుణ నందఱికంటెను
విభవమిచ్చినట్టి విభుని మొఱఁగి
మనము వీనిఁజంప మదినెఱింగినయేని
నాగ్రహించి మనల నాజ్ఞచేయు. 16

క. పేరెఱుకమాత్రి నధిపతి
చేరువ నంతంతఁ దిరుగు చిఱుతనినైనం
గారించెనేని సచివుని
భూరమణుఁడు గినియు వీనిఁబొసఁగునె చంపన్. 17

వ. కావున మనస్వామి యెఱుంగకయుండ నతనిఁ జంపుట
కార్యంబు గాదనినఁ బుండరీక జంబుకంబులకుఁ గాకంబి
ట్లనియె. 18

గీ. చావు తథ్యంబు మనకు విచారమేల
పెక్కు దివసంబు లాఁకటిపెల్లు కుడుచు
వారికి నెచ్చోట నేమియు దొరకదయ్యె
నరయ నింతకు దైవికంబట్లకాదె. 19

చ. మది నధికక్షుధార్తుఁ డగు
మానవుఁ డాలిని బిడ్డ నొల్లఁ డిం
పుదనర సర్పముం దనకుఁ
బుట్టిన యండములన్ భుజించు నె

ప్పుదజిగినట్టిచోటను బు
భుక్షితుండై దురితంబు చేయఁగా
మదిఁ దలపోయకుండు నె ప్ర
మాదముపుట్టఁ ద్రోలంగిపోదమా. 20

వ. అనినఁ గాకంబునకు శార్దూలం బిట్లనియె మనస్వామి మహావ్యాధిపీడితుండును బుభుక్షితుండును నై యున్నయెడఁ ద్రోలంగిపోవుట భృత్యన్యాయంబుగా దతని సమ్ముఖంబునకుం బోవుదమని కదలునంతం గథనకుండుం గూడుకొన్న నన్నలువురుం జని సింహంబు బహిర్ద్వారంబునఁ గథనకుని నిలిపి మువ్వురుంజని మదోత్కటునకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనిరి. 21

గీ. అధిప గిరిగహ్వరముల కుగ్రాటవులకు
నరిగి యామిష మబ్బక తిరిగితిరిగి
చిక్కితిమి నీవు చిక్కి నశింపనేల
విన్నవించెద మే మొక వెరవు వినుము. 22

గీ. కథనకుండు మిమ్ముఁ గార్యార్థియై వచ్చి
కొలిచినాఁడు గాని నిలువలేదు
వాఁడు నీకు మాకు వలయుభోజన మగుఁ
బ్రియము వదలి మట్టుపెట్టితేని. 23

వ. అని కాకంబు పలికిన విని మృగేంద్రుండు కర్ణస్పర్శపూర్వకంబుగా హరిస్మరణంబుసేయుచు నభయవాక్యంబులా

సంగి కొలిపించుకొని యిట్లు సేయందగునే వినుమని యి
ట్లనియెం.	23

ము. ధనదానంబును నన్నదానమును గో
దానంబు భూదానముక్
విను మిట్లీ యభయప్రదానమునకు
న్నిక్కంబు తుల్యంబులా
ననరా దీయెడ నశ్వమేధ మఖపు
ణ్యంబుల్ భయభ్రాంతుఁగా
చిన పుణ్యంబునఁ బోలదంచు సుజనుల్
చెప్పంగ వింటిం దగక్.	24

వ. అనిన గాకం బిట్లనియె.	25

గీ. కులముకొఱకువిడుచుఁ గొఱగానిపుత్త్రినిఁ
గులమువిడుచు నూరునిలుపుకొఱకు
భూమికొఱకువిడుచు బోరనగ్రామంబు
ధాత్రివిడుచు నృపుఁడు తనకుఁ గాను.	26

వ. కావున నేమందఱముం గలిగియుఁ బ్రయోజనంబులేదు
సకల జంతురక్షకుండవగు నీ శరీరంబు నిలిచినంజాలు నా
దేహంబీప్రొద్దు కాహారంబుసేయ నవధరింపుమని నాయ
సంబు పలికిన విని మృగపతి యూరకున్నయెడ లబ్ధావకా
శులై తక్కిన మువ్వురుం గూడుకొని యతనిముందఱ ని
లిచియుండ వాయసంబు మఱియు నిట్లనియె.

గీ. తప్పఁజూచి నన్ను నొప్పింపఁజాలవు
చాలకున్న నేనచత్తు నాశ
రీరమాంసమిప్పుడు ప్రియమున భక్షింపు
మనఘ నాకు దీన నగుముదంబు. 27

వ. అనినం గాకంబునకు సింహం బిట్లనియె. 28

గీ. అల్పమాంసమిందు నాప్యాయనముగాదు
వట్టిహింస నాకుఁ గట్టనేల
యనిన నాలకించి యమ్మృగేంద్రునితోడ
జంబుకంబు పలికె సౌమ్యఫణితి. 29

క. నాదేహము నీకిచ్చితిఁ
గాదనక భుజింపు స్వామికార్యముసేయం
బ్రోడిగల నాకు నిదె నీ
పాదంబులె దిక్కుసూవె పరమార్థముగన్. 30

వ. అనిన విని మదోత్కటుండు కాకంబుతోడఁ బల్కినట్ల
యమ్మృగధూర్తంబునకుం బ్రత్యుత్తరంబిచ్చినఁ బులి కది
యం జనుదెంచి సాష్టాంగ నమస్కారంబుచేసి వినయపూ
ర్వకంబుగా నిట్లనియె. 31

క. ఎవ్వరు నేఁటికి నామెయిఁ
గ్రొవ్విన మాంసంబు గలదు కొను మాఁకలియున్
నొవ్వియును దీఱు నంతట
నవ్వల నారోగ్యమగు మృగాధిప నీకున్. 32

వ. అని శార్దూలంబు పలికిన మృగేంద్రుం డిట్లనియె. 33

ఉ. గోవుల విప్రులం దఱిమి
కూడక ముట్టి భుజించు తచ్ఛరీ
రావృత మాంసపోషణము
నం దనిశంబును మేను పెంచుటన్
గా విటువంటి కల్మషవి
కారపు మేనులు భక్ష్యభోజ్యముల్
నీవు దొలంగు మాఁకటికి
నేఁడును నోర్చెద వ్యాఘ్రపుంగవా. 34

వ. అని మదోత్కటుండు పలికినఁ బుండరీకంబు సలజ్జావనత వదన ఖిన్నత్వంబునం దొలఁగి చనినఁ దదనంతరంబ కథ నకుం డతనిం గడియంజని మచ్ఛరీరంబున భవదాత్మరక్ష ణంబు గావింపందగునన్న వక్షణంబ. 35

క. వడినుఱికి లొట్టిపిట్టను
మెడఁగోఱలఁ గఱచిపట్టి మేదినిమీఁదం
బడఁదిగిచిన శార్దూలము
నొడఁగూడిన నక్క తాను నుదరము వ్రచ్చెన్. 36

వ. వ్రచ్చి తచ్ఛరీరమాంసంబు మృగపతికిం బెట్టి తచ్ఛేషంబు గోమాయు వ్యాఘ్ర కాకంబు లనుభవించె. 37

౨౦. పాపము బ్రద్దలుగాకమానదు.

ఉ. పొందుగ దుష్టబుద్ధియు సు
బుద్ధియు నాఁగ వణిక్కుమారు లా
నందముతోఁ జరింప నొక
నాఁడొకచోట సుబుద్ధిగాంచెఁ బెం
పొంద సొనారిటంకముల
నుంచిన కాంచనకుంభ మట్టి యా
కుందన మొక్కచోట నిడి
కూర్చిన కోమటిఁ జేరిచెప్పెఁ దాన్.

సీ. చెప్పవారిరువురు శీఘ్రింబచని రాత్రి
గొనివచ్చి తమపురంబునకు వెలిని
వృక్షమూలంబున వెలయ నిక్షేపించి
వెచ్చంబునకుమున్న పుచ్చినట్టి
నిష్కంబులిరువురు నెఱయవిభాగించు
కొని తమ యిండ్లకింపొనరఁబోయి
ప్రకటిత స్నేహసంపదఁబొంది యిరువురు
తొలఁగక మెలఁగంగ దుష్టబుద్ధి

గీ. తనదు చిత్తంబునందుఁ దద్ధనముఁదాన
యపహరించిన నంతయు నబ్బుననుచుఁ

దలఁచి యొక్కనాఁడొంటిగాఁ జానయరిగి
పేర్చి యాభాండె వేగంబ పెల్లగించి. 2

క. కొనితెచ్చి యతిరహస్యం
బున నొకచోఁ బాఁతి దుష్టబుద్ధి సుబుద్ధిం
గని పలికె నాఁడు దాఁచిన
ధనమిండ్లకుఁ దేక మనకుఁ దడయఁగ నేలా. 3

క. అతిధార్మికుండు నరపతి
చతురుఁడు మంత్రియును బ్రజలు సజ్జను లగుటన్
మఱిఁ దలఁక నేల మనకిది
సతముగఁ జేకూడెఁ బసిఁడి సర్వము ననుచున్. 4

వ. పలుక వైశ్యకుమారు లిరువురుంజని తరుమూలంబున ని
డిన నిక్షేపంబు పుచ్చుకొనుటకుం గ్రొచ్చిచూచి యప్పు
డచ్చోటఁ బసిండి గానిపోయిన తద్ఘాతంబుపలక్షించి
యొండొరులమీఁద నవిశ్వాసంబునొంది వివాదంబుసేయు
చు నప్పురంబు మహీశ్వరసమ్ముఖంబునకుం జని యత్తె
ఱంగెఱింగింప నతండును ధర్మాధికారులఁ దీర్ప నియోగింప
వారలును బంచదినపర్యంతంబు మీలోనం దెలిసిరండని
యనిపినం జని షష్ఠదివసంబునఁ బ్రభాతంబున నయ్యిరు
వురుం బాడచూపి నిలిచినప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాధికా
రుల కిట్లనియె. 5

మత్తకోకిల. పూనిదీని విచారమేల సుబుద్ధితో నె హరించెమీ
యానదానికిసాక్షి యచ్చట నంచితంబగువృక్షమే
కాని మానిసిఁ జెప్పఁజెప్పినఁ గల్లపెట్టెఁడు నన్ను స
న్మానితాత్మకులారమీరలు నాకుదిక్కని మ్రొక్కినన్.

క. వెఱఁగుపడి వారలందఱు
నెఱయఁగ నొండొరులఁజూచి నేఁడాశ్చర్యం
బెఱుకపడఁ దరులచేతను
వఱలఁగఁ బలికించు నట్టివారలుఁగలరే. 7

వ. అనుచు ధర్మాధికారులు వైశ్యకుమారుల కిట్లనిరి. 8

గీ. పొద్దులేదు నేఁడుపోయి ప్రాతఃకాల
వేళ రండు పొండు వేగమనిన
నరిగి దుష్టబుద్ధి యాత్మీయజనకునిఁ
బ్రార్థనంబుచేసి పలికెనపుడు. 9

సీ. తండ్రి యీహస్తగతంబైన యర్థంబు
నెట్టివానికిఁ బాలువెట్టనేల
వాఙ్మాత్రమునసీకు వశమైన పనిగానఁ
జెప్పెదనామాట చిత్తగింపు
వృక్షకోటరము ప్రవేశించి యీరాత్రి
నీవదృశ్యంబుగా నిలుచునంత
ధర్మాధికారులంతట రేపకడవచ్చి
యచటివృక్షము సాక్షియడుగఁదడవ

గీ. యిద్ధనంబు సుబుద్ధి గ్రహించెఁగాని
దుష్టబుద్ధికిఁ బని లేదు దృష్టమనుచు
నీవు పలికిన నది తీఱిపోవుఁ బిదప
మనకుఁ గలకాల మెల్లను మనుట గలుగు. 10

వ. అనిన విని దుష్టబుద్ధికిఁ దజ్జనకుం డిట్లనియె. 11

చ. చెడుతరవాయి నిట్టిపని
చెప్పితిగాని ధనంబు కాంక్షకున్
గడపలలేను హీనమతి
గప్పినవానికి దుష్టబుద్ధి నా
నుడువఁగనున్న నిన్నిటు త
నూభవుఁగాఁ గనునట్టి పాపముం
జెడుగగు నాకు దుర్లభమె
చెప్పెడునారకబాధ పుత్రకా. 12

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రాజ్ఞుం డుపాయంబు చింతిం
చి పిదప నపాయంబునుం దలంపవలయు నని చెప్పిన తండ్రి
పలుకులు గైకొనక దుష్టబుద్ధి లోభాక్రాంతుండై బలా
త్కారంబున నతని నొప్పించుకొనిపోయి నిశామధ్యం
బునఁ దత్తరుకోటరంబున నిలిచి ప్రభాతసమయంబున. 13

సీ. ఆదుష్టబుద్ధి ధర్మాధికారులఁబిల్చి
కులముపెద్దలఁ గూర్చుకొనికడంగి

ధర్మబుద్ధియుఁ దోన తడయక చనుదేర
నావృక్షమునకు సాష్టాంగ మెరఁగి
సత్యంబుపలుకు వృక్షమ సాక్షివీవన్నఁ
బూని వనస్పతిలోననుండి
ధర్మబుద్ధి మొఱంగి ధనముఁ గైకొనెఁగాని
పుచ్చుకోఁ డీదుష్టబుద్ధి యన్న
• వాగ్విలాసంబు వినఁబడ్డ వారలెల్ల
వద్భుతంబంది కనుఁగొను నంతలోన
మాఱుపలికినచోటు దా మహి నెఱింగి
పాటిమాలి యసత్యంబు పలికెననుచు. 14

౧. ఆధర్మబుద్ధి యంతరంగంబునఁ గోపోద్దీపితుండై. 15

౧. కుజము వెస నెక్కి యామీఁది కొమ్మలరసి
తోలఁగ వీక్షించునపుడాక తొఱ్ఱఁగాంచి
యింగలంబును బూరియు నెసఁగఁ దెచ్చి
కోటరంబున నైచి యచ్చోటుదొలఁగ. 16

క. అనలజ్వాలాజాలము
తనదేహము చుట్టుముట్టఁ దల్లడపడుచున్
మునుకొని మొఱ్ఱలు వెట్టుచు
జనములపై దుష్టబుద్ధి జనకుఁడు వడి మెన్. 17

గీ. పడిన సెట్టిఁజూచి పైఁబడి ధర్మాధి
కారులెల్ల బ్రిమసి కడిసి యడుగ

సుతుఁడు దుష్టబుద్ధిసుండు నన్నిటువంటి
యుచితము చేసెననుచు నసువు విడిచె. 18

వ. విడిచినంజూచి ధర్మాధికారు లత్తెఱంగంతయు మహీకాంతు నకుం జెప్పిన నతండు దుష్టబుద్ధిం గొఱ్ఱతవేయించి వాని సర్వస్వంబునుం జూఱగొనియె. 19

